

ÕIGUS

JURIIDILINE AJAKIRI

1922 a.

Nr. 5

3. aastakäik

Toimetuse: J. Arro, J. Lõo, P. Kann,
R. Rõgo, M. Taevere.
Toimetuse ja talituse aadress: Tartu, Aia tän. 39.

Tellimise hind: 400 marka aastas
(8 nummert).
Üksik number 50 marka.

Sisu:

Esimene õigusteadlaste päev Tartus
19. ja 20. aprillil 1922. a. (järg). Avalliku
ja eraõiguse võimkonna piiritlemine
kohtus — K. M. Õigusteaduse os-
kussõnad (lõpp). — F. Karlson. Tsi-
villseadustiku oskussõnad (lõpp). Riigi-
kohtu tegelus. Küsimused. — Lisa:
1921 a. Riigikohtu otsused.

Esimene Õigusteadlaste päev Tartus

19. ja 20. aprillil 1922 a.

(Järg).

II.

Lähtekohaks selles suhtes tuleb võtta
Phs. § 68. Siin öeldakse, et „õiguse
mõistmist Eestis teostavad oma tegevus-
es rippumatud kohtud“. Peatame kõige
pealt selle viimase sõna juures: „kohtud“.
Sellest määrusest ja sõnast järgneb, et
iga riiklik orgaan, mis õiguse mõist-
mist teostab, peab „kohtu“ nime kandma.
Iga teistsugune nimetus oleks Põhisea-
duse vastane. Teiseks, öeldakse: „koh-

tud“, aga mitte: „kohus“. Järjekult
peab Eestis kohtulikke orgaane mitmed
olema. Kolmandaks tähendatakse: „oma
tegevuses rippumatud“ kohtud. Järjeli-
kult, peab kohtuid mitte ainult mitu,
vaid need kohtu igaüks oma tegevuses
ka üksiteisest rippumatud olema. Samuti
ei või mingisugune muu kõrvaline — valit-
susline ehk seadusandline — orgaan seda
rippumatust segada.

On nüüd kohtuid mitu ja nad oma
tegevuses rippumatud, siis tekib küsimus,
kas Phs. neid kuidagi ei liigita ja üks-
teisele mingis suhtes siiski alluma ei
sunnid.

Selles asjas on põhjapaneva tähen-
dusega Phs. § 69 siin öeldakse, et „üle-
mat kohtuvõimu Eestis teostab Riigikogu
poolt valitud riigikohtunikkudest koos-
seisev Riigikohus“. Teaduslikult ei ole
täpsalt kindlaks tehtud, mida „kõrgema
kohtuvõimu“ all tuleb mõista. Positiiv-
sed määrused igas riigis on lõpulikud
otsustajad. Sellest seisukohast selguvad
„ülema kohtuvõimu“ funktsioonid ka Ees-
tis. Esiteks, Riigikohus teostab „ülemat“
kohtuvõimu. Järjekult ei saa olla Eestis
asutust, kes oleks Riigikohtu otsuste
revideerimiseks võimeline. Samuti võid-
dakse õiguslike küsimuste lahendamist,
mida iseäranis ehk kõige tähtsamateks

peetakse, seaduste kaudu Riigikohtu otsustamiseks jätta. Selles mõttes tuleb seletada ja arendada ka Phs. § 67 lõpulauset. Teisest küljest tähendab „ülem võim“, et teised kohtud Riigikohtule mingis suhtes või suhetes peavad alluma. Seda allumist ei või mõista selles mõttes, nagu võiks Riigikohus alamatele kohtutele „õiguse mõistmiseks“ juhtnõore anda ehk ettekirjutusi teha. Niisugune seletamine räägiks vastu Phs. § 68, mis iga üksiku kohta tegevuse rippumatust õigusmõistmise alal kindlustab. Järjeliikult tuleb arvata, et Riigikohtul on — „ülema võimu“ tõttu, — alamate kohtute üle üldine järelevalve-õigus. Seadusandluse hool on seda õigust üksikasjalikult määrustada. Erilist tähelepanu nõuab see küsimus kassatsiooni suhtes. Mitmel põhjusel tuleb arvata, et ei või olla Eestis kohtu otsust, mis Phs. § 69 tõttu, kassatsioonikorras ei võiks Riigikohtule alluda. Peale selle tuleb arvata, et Riigikohtule peab võimaldatama anda alamatele kohtutele juhtnõore sisemise asjaajamise jne. suhetes, mis seadusandlikult pole kindlaks määratud. Sellesamasse viimati tähendatud kohtulik-administratiivsete funktsioonide valdkonda tuleb lugeda ka Riigikohtule jäetud kohtunikude määramise õigust (Phs. § 70), kuid see õigus ei ole Riigikohtule põhiseaduslikult kindlustatud. Seadusandline võim võib, sama § 70 põhjal, Riigikohtult selle õiguse võtta, samuti nagu Riigikohtu koosseisu ja tema lähemat korraldust seadusandlisel teel kujundada.

Nii on Vabariigi kõrgema kohtuliku orgaani ilme Põhiseaduses võrdlemisi kahvatult kindlaks määratud ja selles asjas harilikule seadusandlusele võrdlemini vabad võimalused jäetud. Kuna Põhiseaduse määrused kõrgema kohtu suhtes säärased, siis loomulikult peab arvama, et nad alamate kohtute asjus veel kahvatumad on. Ja see arvamine tõesti ei peta.

Mis puutub kõige pealt alamate kohtute klassifikatsiooni, siis siin tuleb põhjanevaks pidada Phs. § 74. Viimases öeldaks, et „erakorralised kohtud on lubatud sellekohase seaduse piirides ainult sõjaajal, kaitse-seisukorras ja sõjalaevadel“. Selles määruses on nimelt tähtis sõna: „erakorralised.“ Sellest järgneb otsekoheselt ja kõige pealt, et teatav hulk kohtuid Eesti Vabariigis võivad ja — kui nad olemas — peavad „erakorraliste kohtute“ nime kandma. See nimetus on sunduslik seadusandjale. Sellest määrusest (§ 74) järgneb, teiseks, (argumentum e contrario), et kõik teised kohtud, mis „erakorraliste“ kohtute rekvisiiti ei avalda, langevad korraliste kohtute hulka. Kõik alamad kohtud Eestis langevad seega kahte pealiiki; korralised ja erakorralised. Ülemal on juba tähendatud, et oma „ülema“ võimu tõttu kõik alamad kohtud Riigikohtule teatavates suhetes alluvad. Järjeliikult tuleb arvata, et nii korralised kui ka erakorralised kohtud Riigikohtule alluvad. Riigikohus katab kuplina mõlemaid liike.

Mis puutub korraliste kohtute alaliikidesse ja nende üksikasjalisese ehitusesse, siis siin on harilikule seadusandlusele peaaegu piiratama vabadus jäetud, niipalju kui ei tule arvesse võtta Põhiseaduse määruseid, millest veel alamal jutt. Käesolevas sidemes tuleks veel ainult tähelepanu juhtida vandekohtu peale. Vandekohtu ei ole üles loetud Phs. § 74, järjeliikult kuulub ta korralikude kohtute liiki. Phs. § 73 peaksid vandekohtule alluma „üksikud liigid kriminaalasju.“ Aga vaevalt võiks arvata, et seadusandlus Põhiseaduse vastaselt talitaks, kui ta näit., mõnesugused tsiviilasjad vandekohtu kätte otsustada jätkaks. Igatahes, ütleb Phs. § 73, et „sellekohaste seaduste alusel ja korras“ alluvad teatud liigid kriminaalasje vandekohtule. Järjeliikult oleneb vandekohtu ellukutsumine seadusandlisest võimust.

Ilma „sellekohaste seadusteta“ ei saa keegi nõnda, et teatav asi vandekohtule alluks ja otsustamist leiaks.

Täpsamalt kui korralikke kohtuid näib Põhiseadus määrustavat erakorralisi kohtuid (§ 74). Vähemalt tehakse kindlaks need rekvisiidid, mille olemasolul erakorralised kohtud on lubatud. Need rekvisiidid on: sõjaaeg, kaitse-seisukord, sõjalaev. On seega Põhiseaduse vastane, kui erakorralised kohtud tegutseksid mitte sõjaajal, ehk mitte kaitse-seisukorras, ehk mitte sõjalaeval. Aga ka erakorralised kohtud peaksid töötama „sellekohase seaduse piirides“. Järgelikult oleneb ka erakorraliste kohtute lähem korraldus seadusandlikust võimust.

Nii on üldistes joontes kohtulikud organid kirjeldatud. Jääb järele küsida, missuguseid funktsioone need organid kutsutud on teostama.

III.

Õigusteaduses on üldine ja valitsev arvamine, et kohtuotsuse tegemist ja muid selleks otstarbeks protsessuaalses vahekorras kohtuliku organi poolt toimepandavaid tegusid tuleb kohtuvõimu kahtlematuiks avaldusteks pidada. Lahk-arvamised valitsevad teaduses selle üle, kas kohtuotsuste täitmist, samuti hoiukohtulist tegevust tsiviil-asjades ehk kogu eeluurimist või eeluurimise üksikuid osasid kriminaal-asjades tuleb kohtuvõimu funktsioonideks pidada. Selle juures on tähendatud vaidlusküsimustes mõnel vaatel ühes, teisel teises suhtes rohkem ehk vähem poolehoidjaid. Põhjendused ühe ehk teise vaate kasuks olenevad mitmest põhivaatest, aga sagedasti ka otstarbekohasuse vaatepunktidest.

Ka positiivne õigus ajaloos ja praegu vastab käsitatavaid küsimusi mitmekehiselt.

Mis puutub Eesti Phs., siis tähendatud küsimustes Phs. otsekohest ja kind-

lat vastust ei anna. Ainult seletamise teel võib selgitust tuua.

Kõige vähem vast võiks selles asjas vaidlust sünnitada kohtuotsuste täitmise küsimus. Ühelt poolt ei ole Phs. küsil öeldud, et otsuste täitmine peaks kohtuorganide võimkonda kuuluma. Teisest küljest titleb Phs. § 68, et „õiguse mõistmist“ teostavad kohtud. Igal kohtuotsuse täitmisel on aga „õigus“ juba „mõistetud“, tülküsimus õiguse seisukohast lahendatud. Otsuse täitmise ülesandeks on ainult „mõistetud õigusele“ vastavat konkreetset olukorda luua, mitte aga „õigust“ veel kord mõista. Sellepärast tuleb mõelda, et kohtuotsuste täitmine Eestis Phs. järele kohtuorganide otsekoheste funktsioonina ei esine.

N. n. hoiukorraline ehk hoiukohtuline tegevus sisaldab eneses mitmesuguseid funktsioone, mida riigivõim avalikkudes huvides tarvilikuks on pidanud ehk peab oma organide kaudu täita (põhiraamatute pidamine, sündimis-suremise registratsioon, ühingute lubamine ehk registratsioon, kaasabi abi elu sõlmimisel, hooldekanne teguvõimete isikute suhtes, jne.). Eesti Phs. ei ole otsekohe öeldud, et vastavaid funktsioone peaksid täitma kohtuorganid. Teisest küljest, ei saa ka öelda, et tähendatud funktsioonid esitaksid eneses „õiguse mõistmist“ (§ 68) rohkem kui terve rida teisi administratiivseid talitusi. Sellepärast tuleb tunnustada, et ka hoiukohtuline tegevus oma mitmekesisuses avaldustes ei ole Eesti Phs. kohtuorganide otsekoheste funktsioonide hulka arvatud.

Kõige rohkem võiks käesolevas küsimuses vaidlusi tekitada eeluurimine. On eeluurimine rajatud inkvisitsiooni põhimõttele, eriti kuriteo esialgne kindlaks tegemine ja süüdistatava kohtu kätte andmine jäetud kohtu enese kätte, siis võidakse eeluurimist protsessuaalses vahekorras sündivaks tegevuseks lugeda ja eeluurimist kohtuvõimu funktsiooniks

tunnustada. On aga „eeluurimises“ läbi viidud võistluse põhimõtte, mille järele uuritav ja uurija pooltena esinevad ja ülekohtu kõrvaldamiseks võivad ehk peavad kohtu poole otsusesaamiseks pöörama, siis ei saa „eeluurimist“ kohtuorgaani funktsiooniks pidada. Ka kohtu alla andmise akt, millega „eeluurimine“ lõpeb ja „protsessualne“ vahekord algab, esineb niisugusel korral põhimõttelikult aktina, mis süüdistaja poolt tuleb ja kohtu asju harutamisele ja otsustamisele kohustab.

Eesti Phs. ei ole otsekohe öeldud, missugused põhimõtted eeluurimise korraldamises Eestis peavad maksma. Vastavad määrused on kasuistlikud. Selle juures ei ole Phs. §§ 10, 13, 49 üldse tähendatud seda võimu, kes isiku vabadust või viimase avaldusi on õigustatud kitsendamaks. Phs. §§ 8 („kohtu võimude otsusel“), 14 („õigus kohtuvõimudel“) ja 17 („kohtuvõimude poolt“) võiksid tekitada arvamist, et eeluurimine Eestis peaks nimelt just korraldust leidma inkvisitsiooni põhimõtte alusel. Aga see on küsitav. Ph. § 8 lause: „väljaarvatud kuriteolt tabamisel — võimaldab nimelt isiku vangistust ja üldse isikulise vabaduse kitsendamist ilma mingisuguse „kohtuvõimu otsuseta“ ja kohtuvõimu otsuse tähtjalise kuulutamisetä. Säärane õigus, inimesi vangistada, avaks vägivallale ukseid ja aknad ning räägiks isiku puutumatusel“ (§ 8) kõige tõsisemalt vastu. Järjekult peab arvama, et „kuriteolt tabatule“ võimalus on jäetud ennast arresteriva võimu suhtes poolena üles pidada ja kohtu poole pöörata „otsuse“ saamiseks. Sellega eeldab Eesti Phs. nende isikute suhtes, kes „kuriteolt tabatud, eeluurimist võistluse põhimõtte alusel. Ei või arvata, et enesekaitsemise mõttes oleksid isikud, kes „kuriteolt tabatud“ ei ole, halvemas seisukorda asetatud, kui „kuriteolt tabatud“. Selle tõttu peaks arvama, et eeluurimine isikute suhtes,

kes kuriteolt ei ole tabatud, ka võistluse põhimõttele oleks rajatud. Phs. § 8 tähendatud „kohtuvõimu otsus“ ei räägi sarnasele seletamisele vastu, vaid ainult tõendab seda. Ka Phs. §§ 14 ja 17 omavad käsitatavalt (võistluse põhimõtte) seisukohalt juriidiliselt vastuvõetava sisu. Vastasel korral peaksid kohtuvõimud posti- ja telegraafiasutuste tegevust alaliselt kontrollima, kubjastena ning kordnikkudena turgudel ja tänavatel liikumist korraldama, passisid välja andma jne. On käsitatav seisukoht Phs. järele õige, siis peaksid ka mitte kohtu, — vaid mingisugused muud — uurijad ja süüdistajad, võimud kohtu alla andmise akti toimema panema ja kohtud oleksid sunnitud nende aktide tõttu asja harutama ja otsustama. Seda tõendabki erilise juhtumise puhul Phs. § 67.

Aga oletamegi, et võistluse printsiip eeluurimise asjus Eesti Phs. järele läbi viidud ei ole. Teisest küljest on igaühel selge, et eeluurimine ja kohtu kätte andmine iseenesest ja ipso iure Eesti Phs. järele õiguse mõistmist“ (§ 68) ei sisalda ja kohtuvõimu teostamist ei esita. Seda näitavad Phs. §§ 67, 68 ja 69.

Nii tuleb vististi küll arvata, et ülevõistluse tähendatud vaieldavad funktsioonid — kohtuotsuste täitmine, hoiukorraline tegevus ja eeluurimine — Eesti Phs. järele otsekohe kohtuvõimu avalduste hulka ei ole loetud. Vähemalt tuleb tunnustada, et mingisugust otsekohest määrust, mis vastupidist tõendaks, Eesti Phs. olemas ei ole.

Sarnane seletamine võiks tekitada küsimuse, kuivõrd Põhiseadusele vastavaks võib pidada seisukorda, kus kohtute peale vastavad funktsioonid siiski oleksid pandud. Kas peab lugema Põhiseaduse vastaseks, kui, näituseks, kohtuniku peale pannakse notari kohused, kohus registreerib seltsid ja ühinguid jne. Seda küsimust tuleb vastata kahtlemata eitavalt. Phs. § 72 ei keela kohtunikule pidamast

kõrvalist palgalist ametit, kui seadus seda lubab. Sellepärast ei või pidada Phs. vastaseks, kui kohtunik ehk kohtunikud seaduse põhjal registreeriksid sündimisi, suremisi, seltsisid ja ühinguid, kinnitaks abielu-lepingud, paneks toime eeluurimisi, täidaks kohtuotsuseid jne. Küsimus on ainult, kas säherdust seisukorda poliitiliselt, otstarbekohasuse seisukohalt, tuleb soovitavaks pidada. Aga vastavate funktsioonide andmine ehk mitteandmine kohtute kätte on juba küsimus, mis seadusandluse otsustada ja käesoleva ettekande ülesannete hulka ei kuulu.

Sellega on üldiselt tähendatud need funktsioonid, mis Eesti Phs. järele kohtuorganide otsekoheste funktsioonide hulka ei kuulu. Aga missugused on siis need mida kohtuvõimu otsekohesteks funktsioonideks tuleb lugeda?

IV.

Selles suhtes tuleb lähtekohaks võtta Phs. § 68, kus öeldakse, et „õiguse mõistmist Eestis teostavad kohtud“. „Õiguse mõistmine“ on seega funktsioon, mida Eesti Phs. järele ilmtingimata tuleb kohtu võimu avalduseks pidada. Juba üleval on tähendatud, et niisugune on ka praeguse aja teaduse seisukoht.

Sellele vastavalt tuleb „õiguse mõistmise“ all kõige pealt mõelda õigusliku tüli lahendamist ehk õiguse kindlaks tegemist kohtuotsuse näol. Kohtuotsuse tegemine on aga ühendatud terve rea aktidega, mille ülesandeks on kohtuotsust võimaldada. Juba ülemal on tähendatud, et valitseva arvamise järele oleneb sääraste aktide kohtulik iseloom sellest, kui palju nad sünnivad protsessualõiguslikus vahekorras (poolte ja kohtu vahel). Selles mõttes ja ulatuses tuleb ka kõike vastavat tegevust, niipalju kui ta kohtuorganide poolt kordasaadetakse, „õiguse mõistmise“ alla käivaks tegevuseks lugeda.

See ei tähenda, et Eesti Phs. järele oleksid kohtute funktsioonid vähendatud ja väga piiratud. Just selle vastu. Phs. § 68 ütleb „õiguse mõistmist Eestis teostavad... kohtud“. Järjekult ei või Eestis olla ei ühtki õigust ega kohustust, kuulugu ta missugusesse õigusvaldkonda tahes, mille kindlakstegemine ei kuuluks kohtu võimkonda, ka ei või olla ühtki riikliku asutust, — kandku ta missugust tahes nimetus — mis ei oleks „kohus“ ja mis oleks tehtud õiguslike tülide lõpuliikide lahendamiseks. Kui mingisugune seadus seda teeks, oleks ta Phs. § 68 vastane ja — nagu allpool näeme — kohtule mitte siduv. Selles mõttes võib öelda, et vaevalt võib kohtule üldse suuremat võimu anda ehk ettekujutada, kui see Eesti § 68 ette nähtud, ja vaevalt võib kohtuvõimu üldse kõrgemale seada kui Eestis. Kohus on tõesti tehtud õiguse mõistmise ainukeseks allikaks. Selles suhtes on tarvilik tähele panna veel ühte asjaolu.

V.

Nimelt tuleb küsida, missugusel alusel kohtud oma võimu võivad ja peavad teostama, eriti missugusel alusel omi otsuseid tegema? Selles suhtes on mõõduandvad Phs. §§ 3, 4, 60 p. 7, § 81 ning 86. Nendes §§-des määratakse kindlaks need vormid, milles õigus, s. o. õiguslikud normid Eestis kujunevad. Samuti selgub nendest §§-dest, missugustesse liikidesse õiguslikud normid Eestis oma tekkimise vormi ehk n. n. allika järele langevad, missugune nende üksikute liikide omavaheline suhteline jõud on ja missugust osa eriti kohtud selles asjas etendavad. Ei hakka ka ülesseatud küsimust üksikasjaliselt lahendada, vaid tähendan kokkuvõttes järgmist:

Kohtud Eestis peavad üldiselt tegutsema nende määruste alusel, millel Eestis õiguslik jõud. Eriti oma otsused peavad kohtud samadele alustele rajama.

Õiguslikud määrused ise aga langevad Eesti Phs. järele kolme suurde pealiiki (Põhiseadus, harilikud seadused, admin. määrused) ja tähendatud liigid mõned veel alaliikidesse. Nende liikide suhteline jõud ei ole ühesugune. Kõige tugevamatenä („vankumata juheteena“) esinevad Põhiseaduse määrused. Harilikkude seaduste määrused peavad olema Põhiseaduse määrustega kooskõlas nii oma tekkimise kui sisu poolest, administratiivsed määrused, omakorda peavad olema kooskõlas mitte ainult Põhiseaduse, vaid ka harilikkude seaduste määrustega. Nii on Eesti Ph. loodud õiguslike normide omavaheline „ülemus“ ja „alamus“. „Alamad“ normid kaotavad oma jõu, kui nad „sisaldavad“ määrusi, mis ülemate vastased.

Selles asjas on nimelt kohtutele tähtis tegevusvõli jätetud.

Jura novist curia. Vastavalt on kohtud ex officio kohustatud kõige pealt arvesse võtma Põhiseaduse määrusi. Puuduvad Põhiseaduse määrused, peavad kohtud oma otsuste aluseks seadma harilikkude seaduste määrused, selle juures olles ex officio kohustatud viimaste Põhiseaduse pärasust kindlaks tegema. Selgub kindlakstegemisel, et hariliku seaduse määrus on Põhiseaduse vastane, ei saa kohus seda seaduse määrust hävitada. Vormiliselt jääb määrus maksma, kuid sisuliselt ei või kohus võtta teda oma otsuse aluseks („nudum jus“). Seda sama meetodi normide kindlakstegemiseks peavad kohtud tarvitama administratiivsete määruste suhtes.

Kõigest sellest selgub, et kohtud Eestis pole mitte üksnes ainukeseks õiguse mõistmise allikaks, vaid ka objektiivse õiguse seadusepärasuse hindamiseks esinevad nad autoriteetliste organidena. Selles mõttes on kohtud Eestis ka õiguse kujunemise alal mõjuvõimsad tegurid. Kui kohtutel on sedavõrd suur võim, siis on siin nüüd koht, kus lähemalt

tuleks puudutada kohtute ja teiste võimuorganide vahekorda. Kahjuks peab tunnustama, et selles asjas seisukord kõige parem ei ole. Phs-es ei ole lähemalt kirjeldatud Riigikogu ja kohtute eriti Riigikogu ja Riigikohtu vahekorda. Samuti ei ole Phs-es kindlaks määratud vahekord, mis peaks valitsema Vabariigi valitsuse, eriti Kohtuministeeriumi ja Riigikohtu, samuti alamate kohtute vahel. Nende vahekordade kindlaksmääramine on tänuväärne ülesanne, mis seadusandlusel ees seisab.

Jääb üle ainult veel ühte küsimust käsitada.

VI.

Nimelt tuleb küsida, missugused kindlustused on Eesti Phs. järele antud selleks, et kohtunikud tõesti oma kõrgeid ülesandeid ja tähtsaid funktsioone Eesti riiklises elus võiksid täita.

Kõige pealt öeldakse: „riippumatud kohtud“ (§ 68). Mis see tähendab, on üleval juba seletatud. Selle juures on huvitav, et räägitakse „kohtutest“, aga mitte kohtunikudest.

Teiseks tähendatakse, et kohtunikud võivad olla a) valitud ehk b) nimetatud (§ § 69, 70). Väljaarvatud riigikohtunikud, on jätetud seadusandlusele otsustada, missugust ametisse kutsumise viisi tema tarvilikuks ja otstarbekohaseks peab. Samuti on jätetud lahtiseks ja järjelikult seadusandluse otsustada, missugusele ettevalmistuse ja muudele eeltingimustele peavad vastama isikud, kes kohtuniku ameti peale kandideerivad.

Kolmandaks, ei ole öeldud, kas kohtuniku amet on eluaegne või tähtajaline. Sellest järgneb, et vastavad sisulised kindlustused Phs-es puuduvad ja mõõduandvateks tuleb pidada sellekohaseid eriseadusi. Küll aga on olemas selles asjas põhiseaduslikud formaalsed kindlustused. Ühelt poolt öeldakse et „kohtunikke võib tagandada ametist ainult kohtu teel“,

ja teiselt, et „kohtunikke võib vastu nende tahtmist paigutada ühest kohast teise ainult seaduse täitmisest tingitud juhtumistel“ (§ 71).

Viimati, neljandaks, käsitab Phs. veel üht küsimust, mis kohtunikkude ameti kindlustamise hulka kuulub. Nimelt Phs. keelab kohtunikkudele „kõrvalist palgalist ametit pidada“ (§ 72). Sellest üldisest määrusest on lubatud erandid ainult „seadustes ettenähtud juhtumistel“, ja eriti, Phs. enese käsul, ei seo kõrvalise palgalise ameti keeld vandekohtunikke (§ § 72, 73). Selles määruuses võib lahkarvamisi tekitada sõna: „ameti“. Phs. teisi määrusi (§ § 39, 59, 60 p. 2, 64, 65, 67, 70) arvesse võttes, peab arvama, et „ameti“ all tuleb mõista riikliku orgaani seisukorda. Muidugi võib seadusandlus seda mõistet üksikasjalisemalt kindlaks teha ja peale selle erilisi kitsendusi kohtunikkude kõrvalise tegevuse ja teenistuse asjus luua.

VII.

Kõigest sellest, mis ülemal toodud, kujuneb nüüd üldistes joontes kohtuvõimu pilt Eesti Phs. järele. Kohtuvõim kuulub riigile ja esineb „võimude „erinemise“ põhimõttel, ühise riigivõimu erilise avaldsusena. Põhiseaduslikud määrused, mis kohtuvõimu käsitavad, on võrdlemisi väikese-arvulised ja osalt kasuistlikud, kuid võimaldavad kohtuvõimu lähemat vaatlemist. Selle juures selgub, et kohtuorganide kirjeldus ja klassifikatsioon on võrdlemisi õige üldine. Terve rida riiklikke funktsioone, mida praegune valitsev arvamine kahtleb kohtuvõimu otsekohesteks väljendusteks pidada, ei ole nähtavasti sarnasteks loetud ka Eesti Põh-es. Selle eest on õiguse mõistmine kõikidel õiguse aladel Eestis tehtud kohtute ekslusiivseks funktsiooniks. Peale selle on kohtute hooleks jäetud Põhiseaduse kaitse, eriti järele valve seaduste põhiseaduslikkuse ja määruste põhisea-

duslikkuse ja seaduslikkuse suhtes, vastavate normide kohtuliku rakendamise mõttes. Kohtuameti kindlustused on üldselt ja peaasjalikult formaalselt kindlaks määratud, sisulikud kindlustused olenevad seadusandlusest.

Sellest lühikesest ülevaatest selguvad ka need suured ülesanded, mis kohtuvõimu suhtes Eestis täita on. Need on eriti järgmised.

Kõige pealt nägime, missugused põhijapanevad funktsioonid kohtute peale on pandud. Sellest järgneb, et kohtutel ja kohtunikkudel Eesti Vabariigis väga tõsised ja vastutusrikkad ülesanded täita on. Ainult suurte teadmistega, vilumise ja teiste väärtuslikkude isikliste omadustega jõutakse nende ülesannete kõrgusel seista.

Teiseks, panime tähele, et väga mitmetes suhetes kohtuvõimu alal Eesti Phs. jätnud vaba tegevuse harilikule seadusandlusele. Kui ka kohtunikud oleksid head, aga kohtu korraldus ja muud olud halvad, siis oleksid kohtud oma kõrge missiooni teostamisel siiski takistatud. Sellepärast on seadusandluse ülesandeks kohtu korraldust ja kohtunikkude tegevust niisugustesse tingimustesse asetada, ja kõiki vastavaid tingimusi nõnda otstarbekohaselt korraldada, et õiguse mõistmine tõesti võiks areneda kõige kõrgemale võimalikule astmele ja vastata kõikidele õigustatud nõuetele.

Kohtunikkud aga tulevad õigusteadlaste seast. Ka seadusandluses peavad just õigusteadlased kohtu korraldamise suhtes eestvedajatena esinema, sest imeplik oleks asjatundjaid mujalt loota. Sellepärast seisab just õigusteaduse ja õigusteadlaste ees suur ja tänuväärne ülesanne, kohtuvõimu korraldamist ja tema head ja otstarbekohast teostamist Eestis võimaldada.

Täna on esimene õigusteadlaste päev Eestis. Tahan loota, et praegusel ja edaspidi järjesti ja alaliselt korduva-

tel õtgusteadlaste päevadel ühiste jõududega aidatakse seda õigusemõistmise hoonet uhkesti ja hästi üles ehitada, mis ainult üksikutes joontes meie Phs-es ettenähtud ja missuguseid jooni mul au oli teile ette kanda.

Juhataja: Enne kui läbirääkimisi referaadi kohta avada, oleks juhatusel ettepanek sekretäri abideks neli isikut valida, kelleks juhatus poolt ette panna: A. Press, O. Tief, W. Jõuram, J. Jans. Kes on nende kandidaatide valimise poolt. Ühel häälel kõik neli kandidaati sekretäri abideks valitud.

F. Karlson kannab ette õnnesoovitelegrammid Tartu ülikooli rektorilt, Linnasaarelt, Pärnu kohtutegelasil ja Jakob Nantilt.

Juhataja: Avan läbirääkimised referaadi kohta.

J. Jaakson: Ei saa paljude referandi võidetegega nõus olla. Ei ole õige, et meie Põhiseaduses kohtu kohta käivad määrused oleksid kasuistlikud. Põhiseadus määrab kindlaks ainult üldised põhimõtted, kuna üksikajad vastavate eriseadustega tuleb lahendada. Liig kitsalt võtab referent kohtuvõimu ulatust. Ta väite järele kuulub kohtu võimkonda Põhiseaduse mõtte järele ainult õigusemõistmine, s. o. otsuste tegemine. Kui tegelikus elus säherdune vaade kohtuvõimu kohta läbi läheks, siis kitsendaks see kohtu tegevust äärmiselt. Säärast järeldust aga meie Põhiseadusest teha oleks võimatu, vähemalt ükski Asutava Kogu liige ei mõtelnud, Põhiseaduse vastuvõtmise poolt hääletades, kohtuvõimu niivõrd piirata, nagu see referaadist järgneks.

K. Grau: Põhisea § 68, mille järele õiguse mõistmist teostavad oma tegevuses rippumatud kohtud, ei saa kuidagi nii kitsalt võtta, kui seda tegi referent. Otsuste täitmine kui ka eeluurimine käivad õiguse mõistmise

alla. Ei ole õige ka referendi väide vandekohtu suhtes, nagu võiks seadusandlik kogu vandekohtu maksmapanemist kas eitavalt või jaatavalt otsustada. Põhiseadusega on vandekohus põhimõtteliselt vastu võetud, kuna ta elluviimise üle tarvis on eriseadused anda. — Ka hoiukorralised toimingud käivad kohtu võimkonda, sest neis asjus võivad mitmesugused vaidlused tekkida, ning kus vaidlus, seal — ka kohus.

J. Uluts: Meie Põhiseadus on teoreetiliselt välja töötamata. Põhiseadus on palju uusi mõisteid üles seadnud, kuna teiselt poolt endised korraldused maksvusel on, mis mitmeti Põhiseaduse mõistetega vastolus — seepärast on nii mitmed kokkupõrked paratamatud. Ma lootsin, et vasturäämine mulle hoopis ägedam saab olema. Olen hr. Jaaksoniga ühel arvamisel, et Põhiseaduse redaktsioon õnnelik ei ole; mina pean veel kord konstateerima fakti, et Põhiseaduse muud osad on paremini läbi töötatud kui kohtu kohta käivad §§, mis kasuistlikku laadi kannavad. Olen küsimust selgitanud nii, kuidas seda Põhiseadus võimaldab, kuna hr. Jaakson katsub asja vaadata poliitiliselt, otstarbekohasuse seisukohalt. Meil ei saa olla võimalust aktsepteerida ühtki administratiiv-akti, mis sisaldaks eneses lõplikku õiguslise küsimuse lahendamist, sest õiguslistes kõsimustes on kohtul lõplik sõna meie Põhiseaduse järele. Vastupidiselt hr. Graule arvan, et eeluurimist kui ka kohtuotsuste täitmist ei saa kohtuvõimu peale panna, see on administratiivse võimu asi, — vastasel korral muutuks kohus poliitiliseks tallermaaks. Niisama kuuluvad hoolekande asjad administratiivsesse võimkonda.

K. Grau: Administratiiv-võimu peale ei saa Põhiseaduse järele kohtulisi toimetusi, näit. eeluurimist mitte panna. Põhiseaduse järele teostavad kohtud õigusemõistmist, mis igatahes laialine

mõiste on ja ka teisi kohtulisi toimetusi enesesse mahutab peale kohtuotsuste tegemise (s. o. kohtumõistmise).

R. R ä g o : Uluotsa väide, nagu oleks Põhiseaduse järele võimalik seadust välja anda, mille järele kohtunik ainult teatud ajaks ametisse määratakse, on ekslik. Ei ole kahtlust, et kohtuniku amet eluaegne on. § 71, niisama § 68, näeb ainult ühe tee kohtuniku tagandamiseks — kohtu **otsuse**. Teist teed ei ole ette nähtud, ning kohtunik on rippumatu, s. t. et kohtuniku ainult siis võib ametist tagandada, kui ta mõne kuriteo toime pannud ning kohus teda otsustanud sellepärast ametist tagandada. — Tuleb meie Põhiseaduse seletamisel tähele panna, et ta suurel määral laenanud on uuest saksa Põhiseadusest, eriti just kohtu kohta käivad määrused. Saksa Põhiseaduse järele on kohtuniku amet eluaegne. — Põhiseaduse keeld, et kohtunik ei või pidada kõrvalist palgalist ametit, on kategooriline. Kõrvaliseks ametiks ei saa ainult riiklist ametit pidada, vaid ka erateenistust. Käesolevat Põhiseaduse paragrahvi seletades peab katsuma otsida seaduse mõtet ja sihti. Eesmärk sel seaduseparagrahvil on võimaldada kohtunikule täit iseseisvust ja rippumatust õiguse mõistmisel. — Vandekohtu asjus ühinen Uluotsa seisukohaga, sest vandekohtu üle ei ole Asutav Kogu Põhiseaduses lõpulikku otsust teinud; küsimus on lahtine.

Juhataja : Kuulutan vaheaja kella $\frac{1}{2}$ 3 kuni kella $\frac{1}{2}$ 5.

Peale lõunat kell 5 algab koosolek uuesti. Juhatab K. Baars. Protokollivad O. Tlef ja J. Jans.

Juhataja : Järgneb J. Jaaksoni referat — „Meie tsiviilseadustiku puudustest“¹⁾.

Juhataja : „Sõna on referendil K. Saarmannil“.

1) J. Jaaksoni ettekande ühes järgnevate vaiclustega toome järgmises numbris. Toimetus.

K. Saarmann kannab ette referaadi:

Uue Nuhtlusseadustiku maksmapanemine.

Riigikogu võttis mineva-aastase eelarve läbivaatamise puhul sooviavalduse vastu, et võimalikult pea maksma pandaks vene uus Nuhtlusseadus. Selle sooviavalduse täitmiseks on V. V. määranud komisjoni ja viimasele ülesandeks teinud juba varemalt Kohtuministeriumis valmistatud uue Nuhtlusseaduse tõlke läbi vaadata, selles meie oludes tarvilikud sisulised muudatused teha ja esineda uue Nuhtlusseaduse eelnõuga. Sellega on Nuhtlusseaduse reform päevaküsimuseks saanud.

Seisukohta tuleb võtta kahes küsimuses: 1) kas Nuhtlusseaduse reform on hädatarvilik ja 2) kui see nii on, siis missugused muudatused tuleks meie olude kohaselt vene uues Nuhtlusseaduses ette võtta.

Nagu teada, maksis meil saksa okupatsiooni ajal vene uus Nuhtlusseadus terves ulatuses, saksa sõjaväe-võimude poolt tehtud muudatustega. Peale okupatsiooni kokkuvarisemist tõusis meie Valitsusele küsimus, kas okupatsiooni ajal maksvat seadustikku edasi tarvitada või aga uuesti maksma panna nuhtlusseadused, mis maksid kuni okupatsiooni. Valitsus asus viimasele seisukohale, ja see oli ka meie õigusteadlaste üldine arvamine. Ja õigusega oli Valitsus selle seisukoha valinud.

Vaatamata selle peale, et meie praktilised juristid vene uue Nuhtlusseadusega võrdlemisi vähe tuttavad olid, oli vene uue Nuhtlusseaduse maksmapanemine raskendatud selle läbi, et sellele seadusele vastav karistuste täitmise seadus puudus; niisama ei olnud profsessuaalseadus esimesega kokkukõlas. Et aga olud ei lubanud oodata, kuni karistuste täitmise seadus välja töötataks, saksa vastavad seadused aga meil täiesti ilma

alusseismata olid, jäi ainult üks võimalus järele: maksuma panna vene seadused, mis meie piirides maksivad oli 24. oktoobriks 1917. aastal. Sellega hakkasid meil maksuma vana vene Nuhtlusseadus, Rahukogu Trahviseadus ja mõned osad uuest Nuhtlusseadusest.

See oli silmapilgu tarvidus, kuid kestvaks see seisukord saada ei võinud. Juba esimese pilgu peale paistab ebaloomulisenä, et ühel ajal kolm nuhtlusseadust maksavad. Teatud määral on seletatav vana Nuhtlusseaduse ja Rahukohtu Trahviseaduse maksvus ühel ajal, milledest esimene puudutab raskeid kuritegusid, teine aga üleastumisi (vähemalt peasjalikult). Kolmanda Nuhtlusseaduse maksvus, olgugi osades, paistab täiesti ebaloomulik olevat.

Kuid vaatleme esmalt neid nuhtlusseadusi, igaüht üksikult.

Põhjapaneva tähtsusega on meile vana vene Nuhtlusseadus, sest tema sisaldab eneses normisid suurema osa süütegude kohta. Vana Nuhtlusseadus on pärit XIX aastasaja esimesest poolest; välja anti ta 1845. aastal. Peale selle on teda mitmel korral muudetud ja osati isegi ümber redigeeritud. Kuid siln peab tunnistama, et muudatused seadust põhjapanevamalt ei või parandada, vaid mitmekordsetest muudatustest omandab seadus kirju sisu kui ka välimuse. Orgaanilist ühtlust ei olnud vana Nuhtlusseadusel aga juba tema esimesel väljaandmisel. Nimeilt olid selle seaduse väljatöötajad enesele kaks sihti seadnud: koguda kõik üksikud nuhtlusseadused, mis 200 aasta jooksul olid väljaantud, ja need paigutada väljatöötatavasse Nuhtlusseadusesse nii, et nad oma ajaloolist ilmet ei kaotaks, ja teiseks — luua ühtlane Nuhtlusseadus. Arusaadav on, et võimatu on neid mõlemaid sihtisid ühendada ja ainult ühte neist võib teostada. Pärast tähendasid ka seaduse väljatöötajad ise teatava uhkusega, et nendel olevat korda läinud

üksikute seaduste ajaloolist ilmet alalhoida ja et nendel ei olevat olnud tahtmist ega tarvidust seadusesse võtta teoreetilisi algmõisteid, nende nimetuse siiski — „умозрительныя начала“.

Sellest selgub juba, et asjata oleks vanast Nuhtlusseadusest orgaanilist ühtlust otsida. Ja tõesti, kui me vaatleme süüteo õpetust vanas Nuhtlusseaduses, siis leiame üldosas normisid, mis üht ja sedasama ainet käsivad, kuid täiesti lahkuminevalt. Veel raskem on seisukord eriosas. Rääkimata sellest, et süütegude koosseisud ei ole ühtlaste põhimõtete alusel ülesehitatud, on nad äärmiselt kasuistlikud. Seadusandja tahtis kohtunikule tööd kergendada, üksikasjalikult kuni peenuseni äramäärates süütegude koosseisud, ja tagajärg oli, et need koosseisud ei jõudnud suuremat hulka süütegusid oma sisse mahutada. Ei või ju kahtlust olla, et seaduseandja kõiki elujuhtumusi ei või ette näha, ja et kõiki ühelaadilisi süütegusid koosseisu ülesvõtta, peab viimast üldistama, sisse võttes ainult neid tunnuseid, ilma milleta teatav süütegu oma eriseloomu kaotab. Mis puutub normidesse, milledes karistusi käsitatakse, siis ei ole ka nemad paremad kui süütegu puudutavad normid. Üheks sihiks oli vana Nuhtlusseaduse väljatöötajatel ühtlast karistussüsteemi luua.

Kui vaadelda üldosa, siis paistab esmalt, nagu oleks seaduseandja sellega hästi toime saanud. Ligemal tutvumisel aga ja iseäranis praktilisel käsitamisel näeb alles, kui segane ja keeruline see karistussüsteem on. Veel pahem on selles suhtes eriosa. Üksikute süütegude eest määratavad karistused ei ole omavahel raskuse suhtes kokkukõlasse viidud. Karistused määrati kindlaks vastavalt eriseadusele, mis selle või teise süüteo oli loonud. Et aga eriseadused, nagu varemalt juba tähendatud, umbes kahe aastasaja jooksul olid tekkinud üksikute konkreetsete juhtumiste puhul, siis on aru-

saadav, et nad omavahel mingisuguses kokkukõlas ei olnud ja mõõdupuu vastava raskuse äramääramiseks täiesti juhusline oli. Vana Nuhtlusseaduse väljatöötajad pidasid aga neist eriseadustest kinni, et üksikute normide ajaloolist ilmet mitte rikkuda, ja tagajärg oli, et võrdlemisi vähemad süüteod sagedasti suurema karistuse alla langesid kui suuremad süüteod. Sellest lühikesest ülevaatest selgub, et vana Nuhtlusseadus mitte ühtlane koodeks ei olnud, vaid kogu eriseadusi, mis väliselt süsteemi olid paigutatud.

Vana nuhtlusseadust muudeti ja täiendati mitmel korral. Kuid see ei parandanud teda märksalt; muudeti üksikud osad, põhjalikule ümbertöötamisele ei astutud.

Kui juba vana Nuhtlusseadus üksikult võetult praktilisel tarvitamisel suuri raskusi esile kutsus, siis seda raskemaks läheb kolme niisuguse koodeksi üheaegne tarvitamine. Iseäranis raske on vana Nuhtlusseaduse ja uue Nuhtlusseaduse tarvitamine ühel ajal.

Ilma et ligemalt seda väidet tarvitseks seletada, olgu lubatud tähelepanu juhtida ainult mõne raskuse peale, mis tekivad mõlemate seaduste ühisel tarvitamisel. Näituseks üldosades, võrreldes üksikuid õpetusi süüteost, nagu süüdivus, osavõte süüteost jne. Teisest küljest aga karistuste kokkuarvamine ja koostamine.

Uue Nuhtlusseaduse maksmapanemise seadus määrab küll ära missugused karistusliigid vanast Nuhtlusseadusest uues Nuhtlusseaduses ettenähtud karistuste asemel astuvad viimaste täitmise puhul, kuid iseenesest on see ainult häda-abinõu, et uues Nuhtlusseaduses ettenähtud karistus kuidagi täide saata, mis aga orgaanilist ühtlust mõlemate karistussüsteemide vahel ei loo.

Kõike kokku võttes peab tunnistama, et praegune olukord, kus meil kolm Nuhtlusseadust maksavad, mis igaüks omal ajajärgul on tekkinud ja omavahel täiesti lahku lähevad; kuidagi soovitav ei ole ja

selle tõttu Nuhtlusseaduse reform meil hädatarvilik on.

Et viimast teostada, on meil kaks teed, kas uus koodeks kokku seada või mõni uuem, meie oludele kohane koodeks tarvitusele võtta. Esimest teed käia, s. o. ise uut koodeksit luua, on meil praegusel ajal võimatu, — selleks puuduvad meil vastavad jõud, kes selle ülliraske ülesande oma peale võiksid võtta. Sellepärast tuleb teist teed käia.

Ka siin paistab valik laiem olevat. Ühest küljest vene uus Nuhtlusseadus, teisest — uuemad nuhtlusseaduse kavad, nagu Saksa, Schveitsi ja teised. Kuid ligemalt selle küsimuse juurde asudes peab tunnistama, et meil ainus vastuvõetav on vene uus Nuhtlusseadus, kui selles meie oludele tarvilikud muudatused ja täiendused läbi on viidud.

Iga Nuhtlusseadus peegeldab elu selles ümbruskonnast, kust ta on tekkinud. Teisest küljest aga on iga uus Nuhtlusseadus ainult arenemisjärk võrreldes endise Nuhtlusseadusega; täiesti lahti ütelda ja midagi täiesti omapärast, eriti süütegude koosseisudes ja nende hindamises, ükski uus koodeks luua ei saa. Meie oleme tahes või tahtmata sunnitud olnud Vene riigiga ühist elu elama, tema seadused on ka meil maksnud. Selle tõttu on süüteo mõisted, mis iseenesest ehk meile võõrad olid, meie ellu võrsunud, ja raske oleks meil ellu nii-üteld „soonida“ meie arenemisele täiesti võõrast seadust, mis ikkagi ainult üks järk on teatava rahva arenemiskäigust. Ei või ka unustada, et vene uus Nuhtlusseadus eneses peegeldab paremate vene kriminaalõiguse teadlaste vaateid. Meie õigusteadlased on aga praegu kõik vene kooli saanud ja arusaadavalt seisab neile lähemal vene uus Nuhtlusseadus kui vahest mõne Lääne-Euroopa oma. Sellepärast tuleb õigeks tunnistada meie riigivõimude seisukoht, et meil vene uus Nuhtlusseadus võimalikult pea maksuma saaks hakkama.

Kuid kohe tekib küsimus: kas võiks uut Nuhtlusseadust meil muutmata maksmata panna või on muudatused ja täiendused tarvilikud ja missuguses ulatuses?

Iga koodeks, mis teaduslistele nõuetele vastavalt on välja töötatud, on orgaaniline üksus ja temas võib muudatusi ette võtta ainult sel juhtumisel, kui see hädatarvilik on, ja ka siis ettevaatusega, et süsteemi mitte segi ajada ja koodeksi ühtlust lõhkuda. Et uut Nuhtlusseadust täiesti sel kujul, nagu ta Venemaal 1903. aastal kinnitati ja välja anti, ei või maksmata panna, selgub juba neist oludest ja neist piiridest, millede see seadus maksmata pidi. Eriti puudutab see just uues Nuhtlusseaduses tarvitusele võetud karistus-süsteemi, mille muudatustest alamal kõneleme.

Niivõrt kui üldine süüteo-õpetus Nuhtlusseaduses peaaegselt teoreetilisi seisukohti peegeldab, on karistus-süsteemi teostamist leidnud need praktilised võimalused, mis teatavas riigis, selleaegsetes oludes võimalikud on. Eriti uues Nuhtlusseaduses olid karistus-süsteemi kindlaksmääramisel seaduse väljatöötajad seotud karistus-süsteemiga, mis 1879. aastal Riiginõukogu poolt vanale Nuhtlusseadusele, ühel järjekordsel ümbertöötamisel heaks oli kiidetud. Selle tõttu ei saanud uue Nuhtlusseaduse kokkuseadjad oma teadmisi ja kogemusi karistus-süsteemi loomiseks mitte tarvitada, vaid pidid selle võtma valmis kujul uue Nuhtlusseaduse kavasse. Edasi peab silmas pidama, et meie olude sunnil kõiki peakaristusi ei saa teostada (asumisele saatmine); kui aga üks lüli karistusredelist väljalangeb, on karistus-süsteem teataval määral juba kõigutatud ja teda võib korda seada ainult kogu karistus-süsteemi läbivaatamise ja osalise muudatuse ehk täienduse läbi. Lõpuks ei või mööda minna ka asjaolust, et uue Nuhtlusseaduse karistus-süsteem möödapääsmata lahkuminev saab vene omast juba eespooltähendatud asjaolu

tõttu, nimelt sellepärast, et meil täiesti uus karistus-süsteemi seadus tuleb luua.

Kõigest sellest selgub, et karistus-süsteem sellel kujul, nagu vene uues Nuhtlusseaduses üles oli seatud, nii kui nii ei või alale jääda ja mingisuguseid tõkkeid ei ole temas niisuguseid muudatusi ja täiendusi läbiviia, mis meie oludes tarvilikud on.

Muudatused karistus-süsteemis peavad kõige esmalt puudutama peakaristusi. Neid ligemalt vaadeldes leiame, et uus Nuhtlusseadus tunneb 8 liiki peakaristusi: surmanuhtlus, asumisele saatmine, 5 liiki puht kinnipidamis-karistusi ja rahaträhv.

Nendest karistustest paistab kõige esmalt silma suur arv kinnipidamis-karistusi. Viimaseid üksikult vaadeldes selgub, et katorga on pikaajaline, häbistav kinnipidamine, parandusmaja — niisama häbistav, kuid keskmise kestvusega kinnipidamine ja arest — lühikeseajaline, mittehäbistav kinnipidamine.

Raskem on türmi iseloomu ära määrata; ühest küljest on ta häbistav (juhtumused, kus tema määramine õiguste kaotusega ühendatud on), kuid on juhtumusi, kus teda häbistavaks ei saa tunnistada. Oma kestuse poolest kaldub ta lühikeseajaliste kinnipidamiste poole, kuid ülemmäär, mis teatavil juhtumustel 2 aastani võib tõusta, ei ole kuidagi niisugune, et teda täielikult lühikeseajaliseks võiks nimetada. Selle karistuse reshiim läks ühes tükis parandusmaja omast lahku, nimelt oli Vene ajal mõeldud türmis täieliselt üksikvangistus läbi viia. Selles seisab nüüd küsimus, mille otsustamisest ära ripub, kas türm kui iseseisvane karistusliik alles peab jääma või mitte. Meil ei ole vangistus-asutusi olemas, mis üksikvangistuse teostamiseks oleksid sisse seatud. Neid tuleks, kui üksikvangistuse-nõudest kinni pidada, ehitada. See oleks aga arvatavaste nii suurte kuludega ühendatud — seda enam,

et suurem osa kinnipidamisele mõistetuid just türmi on mõistetud — et meie, riigi rahalist seisukorda arvesse võttes, sellest loobuma peaksime. Aga ka põhimõtteliselt peab tähendama, et huvi üksikvangistuse vastu, mis omal ajal mõnes riigis (näit. Belgias) nii suur oli, et pea kõik vangistusasutused selletüübilisteks muudeti, märksa jahedamaks on jäänud ja praegusel silmapilgul kahtlane paistab olevat, kas pahed, mis üksikvangistusega ühendatud, tema häid külgi üleskaaluvad. Kui aga seisukord iseenesest selgusetu on, ei ole meil vist mingisugust põhjust määratu suuri summasid välja anda, et üksikkambritega varustatud vangistus-asutusi ehitada. Langeb aga üksikvangistus kui türmi iseloomustav moment ära, siis ei jää mingisugust vahet türmi ja parandusmaja reshiimi vahel; järjekult tulevad need karistusliigid ühendada. Ilma reshiimi vaheta ei ole karistuse liigitamine soovitav ega tarvilik.

Viimaks—kindlus. See kujutab enesest keskmise kestusega kinnipidamis-karistust, mittehäbistava iseloomuga. Kindlus oli esmalt puht-seisuline karistus, pärast kujunes erikaristuseks võrdlemisi raskete süütegude kordasaatmise puhul, kui viimase motiivid alatud ega egoistlikud ei olnud. Vene uues Nuhtluses oli kindlus ette nähtud peajasjalikult riigivastaste ja usuliste süütegude ning kahevõitluse eest määratava karistusena. Selle karistuse loomulik täidesaatmine sünnib sõjaväe-võimude läbi, sest nimi näitab, missuguses asutuses seda tuleb täide saata; kindlused aga on põliselt sõjaväe-võimude korraldusel. Iseenesest on see juba loomuvastane seisukord, et kodanliste kohtute poolt määratud karistused sõjaväeliste poolt täide saadetak. Kui nimetatud sõjaväeline täitmise nõue aga ära langeb, ei erine kindlus oma reshiimi poolest kuidagi arestist. Vahe mõlema viimase karistuse vahel oleks ainult kestuses. Kõige selle pärast oleks

soovitav kindlus kui iseseisev karistus ära kaotada ja tema asemele tarvitusele võtta sellesama kestusega arest. Ka paistab võimalik olevat kindluse asemel parandusmaja, kuid ilma õiguste kaotuse, tarvitusele võtta. Kindlus ei kaotaks, kui ta ka pikemaajalise aresti näol alale jääks, siiski mitte oma „custodia honesta“ iseloomu, mis aga parandusmaja tarvitusele-võtmisega kindluse asemel kõrvale jääks.

Lõppude lõpuks ei ole süüteo ja võrdlemisi raske kuritöö eest mõistetud karistus mitte mõni au-asi kinnimõistetuille, sest riiklikust seisukohast välja minnes ei ole süütegusid (välja jäävad üleastumised), mis tema kordasaatjale au teeksid, vaid kõik teod on lubamatud, antisotsiaalsed ja neil ei puudu teatud häbistav moment.

Kui nüüd kaks eespool-toodud karistust, kui iseseisvad, ära kaotada või õigemini teistega ühendada, jääks järgi kolm liiki kinnipidamis-karistusi. See oleks juba suureks kergenduseks karistuste reshiimi kindlaks-määramisel, tal ei puudu tähtsus aga ka vangimajade korraldamises, sest kahtlemata on, et iga kinnipidamis-karistuse liik eri-vangistus-asutust nõuab; ühes vangimajas kahe reshiimi teostamine on täiesti lubamatu, sest see jätab laia võimalust alamate organide omavolile.

Kuid teisest küljest vähem kui kolm liiki kinnipidamis-karistust alles jätta ei oleks ka soovitav. Ühest küljest tuleb arvesse võtta, et uus Nuhtlusseadus ülesehitatud on n. n. süütegude kolmikjao-tuse peale ja muidugi on soovitav, et igal süüteo-liigil selles suhtes oma eripõhikaristus oleks. Teisest küljest peab ka silmas pidama, et meie ajal spetsiaalprekautsiooni suhtes kolm võimalust, või õigemini nõuet üles on seatud: ärahirmutamine, parandamine kitsamas mõttes ja eraldamine. Ka need karistuse sihid nõuavad, et võimalikult kolm kin-

nipidamis-karistuse liiki alale jääksid, nende sihtide teostamiseks.

Surmanuhtlus etendab vene uues Nuhtlusseaduses võrdlemisi tähtsusetu osa. Tema on sanktsiooniks ainult mõnes riigivastases süüteo. Ei ole ühtki teist karistusliiki olemas, mille üle niipalju oleks vaieldud, kui surmanuhtlus. Kuid ei või ka tähele panemata jätta, et surmanuhtlus, kõige vanem karistus, siamaale püsib suurema hulga kultuuririikide Nuhtlusseadustes. Kui ka õigeks võtta, et normaal-aegadel sellest karistuseliigist võiks loobuda, sest kahtlemata on tal varjuküljed, mis suurema tähtsusega on praegustel aegadel, kus ka meie veel põeme sõja tagajärgi, kus õigustunde tasapind laiemates hulkades igasuguse tasakaalu on kaotanud, ei ole aeg surmanuhtlust kõrvaldada. Eriti arvesse võttes kohutavat arvu rööv-mõrtsukatöid, mis meie ajal juhtuvad, oleks soovitatav surmanuhtlust tarvitusele võtta alternatiivselt tähtajata kinnipidamisega tahtliku tapmise sanktsioonina. Küll tuleks aga normid, mis riigivastaseid süütegusid puudutavad, läbivaatamisele võtta ja ühes sellega ka läbi kaaluda, kas surmanuhtluse tarvidust neis ei võiks kitsendada. Ka oleks üleminek sõjakohtutelt kodanlistele kohtutele sõjaseaduse ärakaotamisel kergem, kui sanktsioonide vahe sõja- ja kodanliste kohtute vahel suur ei oleks.

Vaadeldes lisakaristusi paistab, et õiguste kaotus on karistus, mille tarviduses ja alalhoidmises tõsiselt võib kahelda. Igal juhtumisel aga tuleb üks liik neist — varanduslised õigusekaotused — kahtlemata kõrvale jätta. Ei tunne ka ükski kultuuririik enam sellel määral õiguste kaotusi, nagu vene uus Nuhtlusseadus. Huvitav on, et vene Nuhtlusseaduse kokkuseadjad seotud olid karistussüsteemiga, mis 1879. a. Riiginõukogu poolt heakskiitmist oli leidnud ja mis eneses sisaldab varanduslisi õigusekao-

tusi. Kuid selle peale vaatamata otsustas vene uue Nuhtlusseaduse redaktsiooni-komissjon, seda küsimust kõigiti läbi kaaludes, varanduslisi õigusekaotusi uue Nuhtlusseaduse kavasse mitte sisse võtta. Alles pärast, kui kava vene Kohutuministeeriumis ja Riiginõukogus harutisel oli, võeti varanduslised õiguste kaotused sisse. Meie ajal ei ole aga mingisuguseid tõsiseid põhjusi, et nimetatud õigusekaotused alale jäetaks. Selle vastu on tõsised kaalutlused, mis nõuavad selle karistuseliigi väljaheitmist. Süüdlaselt tema terve varandus ära võtta tähendab teda peale karistuse ärakandmist edaspidisele kuritegevusele tõugata. Olgu varandus nii väike kui tahes, tähtis on, et süüdlane esimesel ajal peale kinnipidamisest vabastust ennast nõnda õelda pealvee võiks pidada, sest kõige kardetavam uuesti kuritegevusele andumise suhtes on just see aeg.

Täiesti ebaõiglane on aga üks osa varanduslike õiguste kaotusest, mis süüdlaselt võtab pärimisõiguse. Selle tõttu kannatab mitte ükski süüdlane, vaid suurel määral ka tema perekond. Üheks põhitingimuseks karistustel on aga individuaalsus. Kui karistuseliik seda tingimust rikub, peab tema ise langema. Kõige selle tõttu on arusaadav nõudmine, et varanduslised õigusekaotused peavad välja jäetama.

Vene uue Nuhtlusseaduse § 32 näeb ette töömaja lisaks türmile süüdlastele, kes süüteo korda on saatnud tööpõlguse tõttu. See oli vene seaduseandja esimene samm nõnda nimetatud kindlustus abinõude tarvitusele võtmises. Töömaja sellel kujul on sanktsioon, mis süüdlase isiku hindamisest ära ripub ja vaatamata süüteo peale ainult süüdlase paranduseks peab teenima. Sellega on aga vene seaduseandja tunnistanud, et võitluses kuritegevuse vastu harilikkude karistustega häid tagajärgi raske on saavutada ja uusi teid selles sihis peab otsima. Töö-

majaga tahetakse mõjuda parandatavate karistusealuste peale, neile seda harjumuseks tehes, mille puudus neid kuritegevusele tõukas.

Kuid on üks liik süüdlasi olemas, kes suuremat tähelepanu teenivad kui tööpõlgajad — süüdlased harjumuse läbi. Juba mineva aastasaja lõpust alates on selle peale tähelepanu juhitud, et taaslangjate ehk retsidivistide arv kohutavalt kasvab, ja on järeldatud, et harilikudel karistustel retsidivistide peale mõju ei ole. Selle tõttu on nõudmine tõusetatud, et isikud, kellele kuritegevus harjumuseks on saanud, peavad võimalikult pikemaks ajaks seltskonnast eraldatama. Muidugi ei või eraldamise kõrval ka parandamist ära unustada, olgugi et see viimast liiki karistuseaduste juures õige raske on; peasihiks jääb siiski eraldamine. See nõudmine on mitmel pool ka juba rahuldamis leidnud — on sisse seatud eriasutused retsidivistide eraldamiseks. Sellest seisukohast väljamineks tuleks ka vene uue Nuhtlusseaduse ümbertöötamisel pikaajaline eritöömaja luua isikutele, kellele kuritegevus harjumuseks on saanud. Ka sellel juhtumusel tuleks seda tarvitusele võtta lisaks pikaajalisele kinnipidamisele.

Tingimisi süüdlaseks mõistmise instituut, mis meil maksma on pandud seadusega 2. juulist 1920. aastal, tuleb uude Nuhtlusseadusesse kodifitseerida. Sealjuures tuleks aga mõned muudatused ette võtta. Nähtavasti on meie seadus tingimisi süüdlaseks mõistmise kohta vastava Belgia seaduse eeskujul loodud. Viimane on välja astud 1888. aastal. Sel ajal oli aga tingimisi süüdlaseks mõistmise instituudi ülesanne, ainult lühikeajalise kinnipidamise aseaine olla. Kui seda silmas pidada, siis on arusaadav, et tingimisi süüdlaseks mõistmise ulatuspiir õige kitsas oli. Kogemused selle instituudi tarvitamisel on aga näidanud, et tema peatähtsus mitte selles ei seisa,

et teda lühikeajalise kinnipidamise aseainena võib tarvitada, vaid et ta täiesti iseseisev, omapärane parandus-abinõu on, millel head tagajärjed on. Sellepärast on uuema aja Nuhtlusseadustes tingimisi süüdlaseks mõistmise ulatuspiiri suurel määral laiendatud. Ka meil tuleks selles sihis liikuda ja võimaldada tingimisi süüdlaseks mõistmist uues Nuhtlusseaduses niihästi aresti ja türmi kui ka parandusmaja mõistmise puhul. Teisest küljest tuleks tõsiselt kaalumise alla võtta, kus tarvilik oleks tingimisi süüdlaseks mõistetutele kaitse-ülevalvet määrata. Kaitse-ülevalve (probation system) on heade tagajärgedega tarvitatud juba tingimisi süüdlaseks mõistmise instituudi loomisest saadik Inglismaal ühes asumaadega ja Põhja-Ameerika Ühisriikides. Euroopa mannermaa riigid ülevalvet alguses tarvitusele ei võtnud, kuid viimasel ajal võib tähele panna, et ka nemad selle instituudi tähtsusest lugu hakkavad pidama ja teda omale sisse seavad (Saksa, Rootsi). Sedasama võiks ütelda n. n. eritingimuste kohta. Viimased on loomulikult ülevalvega seotud ja on ühes viimasega häid tagajärgi väljendanud. Niipalju tingimisi süüdlaseks mõistmisest.

Jääks lõpuks veel puudutada üht küsimust — alaealiste süüvõimet ja nende karistuse küsimust. Teatavasti jaotab vene uus Nuhtlusseadus alaealisi kolme liiki: 10.—14., 14.—17. ja 17.—21. aastani. Sellega on alaealise süüvõime alamääraks võetud 10 aastat. Selle küsimuse kohta on viimase 20 aasta jooksul palju vaidlusi tekkinud, kuid tuleb tunnistada, et väheste eranditega kaalub üldine arvamine selle poole, et alaealiste süüvõime alamääraks olgu 14 aastat. See väide on psühholoogiliselt kui ka pedagoogiliselt tõsiste argumentidega kaitstud, kuid käesolevate ridade piirid ei luba neid lähemalt siin ette tuua. Ja ka uuem seadusandlus sellel alal on peaaegu ilma erandita

tunnistanud alaealiste süüvõime alamääraks 14-aastast vanadust. Teiseks tuleks ehk kõrvale jätta mitmed liigitused uues Nuhtlusseaduses. Nii kui nii tuleb alaeasuse ülemmäär, meil maksvate seadustega kokkukõlas, alandada 20 aastani. Sellepärast tuleks kaalumi- sele võtta, kas mitte otstarbekohane ei oleks Nuhtlusseaduses ainult eriti käsitada alaealisi 14.—18. aastast, nende kohta arusaamise küsimust tõusetades ja nende kohta normaalkaristusena tarvitades kasvatus-paranduslist asutust. Sellega langeksid alaealised (üle 18 aasta vanad) üldise karistuse kergenduse kohta käivate normide alla, sest teatavasti ei ole uues Nuhtlusseaduses karistuse kergendamise tingimusi üles loetud, vaid kohtu hinnata jäetud, mis- sugused konkreetsed olud karistuse kergendamist peavad välja kutsuma. Et suurema osa alaealiste kohta normaal- karistusena kasvatus-parandusline asutus peab olema, ei tarvitse vist lähemat seletust. Kui täisealise süüdlase kohta parandusest kui karistuse sihist räägi- takse, seda enam peab see alaealise kohta käima, kelle täiemääralisest süüdi- vusest kuidagi juttu ei või olla. Alae- liste kohta käivate normide fikseerimisel uues Nuhtlusseaduses ei tohi lõpuks ära unustada, et need ajutised on ja et va- rem või hiljem meie alaealiste kohta sea- duse peame looma, mis eneses sisaldagu niihästi materiaal- kui ka protsessuaal- normisid.

Sellega oleksid uue Nuhtlusseaduse üldosas tarvilikkude muudatuste põhi- jooned ära tähendatud. Kõike kokkuvõt- tes peab tunnistama, et uue Nuhtlus- seaduse maksmapanemine meil erilise tähtsusega on, mida vahest küllalt ei jõua ette ära hinnaga. Uus koodeks on ühtlane, vastab uuema aja teoreetilise- tele nõuetele ja kujuneb tõukeks meie noorele teadusele kui ka kohtupraktikale, võimaldades teoreetilisi töid kui ka ka-

suistikat laiemale, uuemale alusele ra- jada, kui seda võib praegusel ajal kolme mitmekesise ja suuremalt osalt täiesti vananenud koodeksi maksvuse tõttu.

(Järgneb.)

Avaliku ja eraõiguse võimkonna piiramine kohtus.

Maaseaduse teostamine on terve rea juriidilisi vaidlusküsimusi ellu kutsunud, mille otsustamine seda raskem on, et loodud juriidilised vahekorrad täitsa uued ja niihästi meie kui ka teiste riikide kohtute praktikale võõrad on. Vaidluse all on isegi küsimus, kas üldse ja mis- sugustele kohtutele tekkinud problee- mide lahendamine allub. — Tsiivilprot- sessi § 1-põhjal allub tsiivilkohtule ai- nult era-õigusline vaidlus (споръ о правѣ гражданскомъ); vaidluse avalikõigusline iseloom nõuab aga administratiiv-korra järele talitamist, ja siin tekib meile kõige raskem ülesanne — avaliku ja era-õiguse võimkonna piiramine. Selle küsimu- sega tuleb tsiivil- ning administratiiv- kohtul alalõpmata tegemist teha. Ala- lõpmata — sest ei teadusele ega prak- tikale ei ole senini korda läinud üld- printsipe ega reegleid leida, mille tarvi- tamine igal üksikul juhtumisel otsekohe selge oleks. Ühes ja samas asjas või- vad era- ja avalikõigus niivõrd seotud olla, et mõlema elemendi protsessuaalne lahutamine ainult relatiivse mõiste järele võimalik on, nimelt selle järele, missu- gusel elemendil igal üksikul juhtumisel ülekaal on.

Era- ja avalikõigusliste elementide koostuse võimalust tõendavad meile näit. riiklikud liikumisasutused (raudteed), mille avalikõigusline tähtsus vaidluse alla ei tule. Kuid ka siin on publiku- miga sõlmitud õiguslistel toimingutel (praht) era-õigusline iseloom.

Riik võib nüüd küll sel alal, kus siemisi piire iga kord täpsalt ei saa tõmata, era-õiguslisi nõudeid formaalselt avalikõiguslisteks muuta. Näituseks võib ette tuua Prantsusmaal avaliku valitsemise otstarbeks tehtud õiguslised toimingud, mis eriseaduse läbi avaliku õiguse lepinguteks on kuulutatud, nii et nendest tekkinud nõudeid seaduse põhjal ainult administratiiv-kohtu korras võib avaldada.

Meie Maaseaduses puudub sarnane korraldus, — ette nähtud on ainult administratiiv-kord kaebuste kohta inventari hindamise üle. Sellepärast tuleb Maaseaduse teostamise läbi tekkivatel õiguslistel vahekordadel iga kord otsustada, kas nad avalikõiguslised ehk eraõiguslised on. Sellekohase seadusliku korralduse puudusel ei ole muidugi mitte võimalik Maaseadusega üldse seotud õiguslisi vahekordi selle puht-välise tunnismärgi põhjal avalikõiguslisteks tunnistada. Võõrandatud maade rendileandmine on Maaseaduses ette nähtud ja on siiski era-õigusline vahekord. Formaalselt tunnismärgist — et on olemas „ülevõtmise akt“ — ei ole muidugi mitte küllalt selleks, et era-õiguse puudutamist avalikõiguslistiseks aktiks teha.

Seda ei tahtnud arvatavasti Riigikohus hiljuti tehtud otsuses, mille vastu „Revaler Bote“ väga ägedalt, kuigi ebaõnnestunult protestis, mõisaomaniku Wahli asjus, mitte öelda. Viimane oli Põllutööministeeriumi vastu kaebe avaldanud, milles ta talukoha väljaandmist nõudis, mis mitte tema mõisa külge ei kuulunud, vaid hoopis teisest mõisast ära oli lahutatud. Riigikohus leidis, et kaeve tsiviilkohule ei allu, igatahes sel põhjal, et vaidlus avalikõiguslistiseks tuleb lugeda.

Üldhuvi rahuldamiseks antud Maaseaduse läbi ning kuni ülevõtmiseni riigi poolt ei ole maa, mis sinnamaani rüütlimõisa omanikkude päralt oli, (nimelt

„kõik mõisad ja maad“), enam eraõiguse objektiks. Nõudja ei vaidle selle vastu, et tema rüütlimõisa omanik olnud, ka mitte selle vastu, et tema ühtlasi võõrandatud maa omanik oli, tema ei toeta ennast isegi maaseaduse § 1 märkuses nimetatud erandite peale. Tema vaidleb siis, kui asja nii võtta, Põllutööministeeriumi õiguse vastu, „kõik mõisad ja maad“ võõrandada. Maaseaduse ilmutamisega ei ole rüütlimõisa omanik tema päralt olevate maade suhtes enam eraõiguste subjektiks. Tema eraõigused selle maa peale on avalikõiguslisteks kohustuseks saanud seda üle andma, ja sest et Maaseadus kõik rüütlimõisa omanikkude päralt olevad maad kui ka kõik erandid nimetab, on vaidlus tsiviilõiguslises korras ainult kahel põhjusel mõeldav: nõudja ütleb, et tema rüütlimõisa omanik ei ole ehk ta loeb mõne seaduses nimetatud erandi enda kohta maksvaks, sest mõiste „maa“ kahesugust seletust ei luba.

Teine asi on, kui nõudja võõrandatud omanduse väljaandmist nõuab ja oma nõudmist sellega põhjendab, et tema rüütlimõisa omanik ei olevat. Siin ei põhjene nõudmise alus, mis nõudja poolt ette toodud, mitte avalikõiguslise vahekorra peal nõudja ja nõutud objekti vahel (rüütlimõisa omanik — maa), vaid eraõiguslise vahekorra peal (eraomanik — maa ehk eraomanik — vallasvara ehk rüütlimõisa omanik — mitte inventar jne.). Kohtul tuleb nüüd nõudmise aluse iseloomu kindlakstegemiseks küll otsustada, kas on tegemist rüütlimõisa omanikuga või mitte rüütlimõisaomanikuga, „inventariga“ või mitte jne., ja sellega peab tema paljudel juhtumistel asja sisu puudutama.

Teistsugust korda ei saa aga seal tarvitada, kus seaduse terminoloogia sõna tarvitab, millel mitmeid tähendusi võib olla, millest kitsamas ehk laiemas mõttes aru võib saada, selle järele, kui-

das asjaolud on. Mõistete kohta, nagu „rüütlimõisa omanik“, „maa“, ei või seda korda tarvitada, küll aga mõistete kohta „inventar“ „päraltolemine“. Paljudel juhtumistel otsustab kohus sellega formaalse alluvuse küsimuse lahendamisega asja küll de facto ka sisuliselt ette ära. Igasugune teine asja lahendamise viis viiks meid nonsensi juurde: Iga ametiasutus võiks näit. seadusevastast maksu võtta (näit. Siseministerium pesu pealt), ilma et selle vastu tsiviilkohtus nõudmist võiks avaldada, sest maksude võtmine kuulub avalikõiguse võimkonda. Kohtule tuleb sellega iga kord kindlaks teha, kas nõudmise aluseks tõeline või ainult selleks peetud, juriidiline avalik õigus on. Ka riigi suhted võivad niisugasti avalikõiguslised kui ka eraõiguslised olla ja selleks, et neid suhteid ühte ehk teise kategooriasse arvata, ei ole riigi toetamisest tema päralt oleva avalikõiguse peale küllalt. Selle vastu tuleb igal üksikul juhtumisel kindlaks teha, kas kostja — riik ehk ametiasutus — temale antud avalikkude õiguste piirides on talitanud või nendest piiridest üle astunud.

Eespool-nimetatu on ka küsimuse otsustamise kohta maksev, kuivõrd maa-reformi teostamine tsiviilkohtu võimkonnale allub.

Nähtavasti ei ole toetamisest Maa-seaduse peale küllalt selleks, et vaidlusküsimust kohtule alluvaks teha, vaid nõudja poolt ettetoodud nõudmise alus (ükskõik kas riik nõudjana või kostjana esineb) tuleb kindlaks teha ja selle järele otsustada, kas riik oma avalikkude õiguste piirides on talitanud.

Senat nimetab nõudmise aluseks olevat juriidilist vahet. Maaseaduse § 15 põhjal riigi ja asunikkude vahel tekkiv vahet on eraõigusline juriidiline vahet. Avalikõigusline on selle vastu juriidiline vahet riigi ja mõisaomaniku vahel, kelle maa ehk inventar sea-

dusliselt võõrandatakse, sest võõrandamine kuulub avaliku õiguse piirkonda.

Kui aga vaidluses tegemist on niisuguste isikute ehk objektidega, mis võõrandamiseseaduses ei ole ette nähtud (näit. mööblid ehk riided), siis ei ole üldse mingit võõrandamist olemas, sest juriidiliselt ei saa igasugust asjade äravõtmist riigi poolt võõrandamiseks nimetada, vaid ainult niisugust võõrandamist, mis võõrandamiseseaduse põhjal (s. o. selle piirides) ette võetakse. Alluvuse küsimuse otsustamiseks ei ole sellega küllalt ühe poole arvamisest (sest teine pool on muidugi vastupidisel arvamisel), ei ole küllalt fakti peale toetumisest, vaid kohus peab selle fakti juriidilise iseloomu kindlaks tegema. Kui siis ette võetud võõrandamine pole seadusliselt õigustatud, ei või seda juriidiliselt võõrandamiseks lugeda ja ei või seda Maa-seadusega põhjendada, ega ei või niisugune võõrandamine avalikõiguslist vahet luua.

Administratiiv-kohtukorra pidamise seadus ei näe ette kaebuse võimalust maareformi teostamisel tegevate komisjonide ja ametnikkude peale. Ülevõtmis-komisjonide, ringkonna-valitsejate, maakonna riigimaade ülemate j. t. peale võivad asunikud ja mõisaomanikud kaebust anda ainult sellele asutusele, millele need alluvad, mitte aga administratiiv-kohtule.

Väga paljude ssjade jaoks on aga ainult üks ainus administratiiv-kohtu aste ette nähtud — Riigikohus. Niisugune seisukord ei ole sugugi soovitatav. Nimetatud ametiasutuste ning ametnikkude tegevus peaks, samuti nagu teiste riigi ametnikkude tegevus, administratiiv-kohtu kontrolli alla käima. Ei ole arusaadav, miks politseiülemate korralduste peale administratiiv-kohtule kaebust võib anda, riigimaade ülemate korralduste peale aga mitte. Tsiviilkohtule ei oleks sellega enam tarvilik tehtud korralduste

seaduslikkust kindlaks teha, ja sageli nii keerulise alluvusküsimuse otsustamiseks oleks administratiiv-kohtu esialgse otsuse läbi hea väline tunnismärk leitud. Loodame, et see puudus meie seadusandluses võimalikult pea kõrvaldatakse.

K. M.

Õigusteaduse oskussõnad.

Õigusteadlaste Seltsi oskussõnade-komisjon, esitades allpool viimse jätku tsiviilseadustiku oskussõnu, lõpetab esialgselt sõnastiku tooresmaterjali kogumise ja asub nüüd nende sõnade lõplikule revisjonile ning sõnastiku trüki-valmis seadmisele.

Oleks ju veel palju teha, et see sõnastik täieline saaks. Oleks tarvis kõige pealt enne veel põhjaliku läbi vaatamise alla võtta terve ülikooli õigusteaduskonna üksikute õppeainete sõnad ja need läbi töötada. See kogemus on ka oskussõnade komisjonil, ta mõtleb seda lähema paari aasta kestel ka teostada ning seda tööd järgnevas sõnastiku trükis kasutada, kuid see asjaolu ei tohi sõnastiku esimese trüki ilmumist mitte nii pika aja peale edasi lükata, sest et selle järele nii tungiv vajadus on, nagu seda ka esimene õigusteadlaste päev vastava referaadi esitamise puhul tunnistas.

Nimetatud päeva otsusega 20. aprillist s. a. määrati, et see meie õigusteaduse keelt normav sõnastik veel sel aastal ilmuks, et selle keele alal valitsevat korralagedust ja kaaost jõudu mõöda piirata ja kaotada. Ühes sellega moodustati sama päeva otsusega keele keskoimkond, milleks Tartu õigusteadlaste oskussõnade-komisjoni liikmed valiti, ja avaldati soovi, et kohtadel vastavad keele-toimkonnad loodaks, kes kontaktis olles keele keskoimkonnaga sellele järk-aegselt oma tööde üle aru annaksid. Seda õigusteadlaste päeva otsust teostades kogeb keele keskoimkond umbes oktoob-

rikuul s. a. õigusteaduse keele sõnastikku ilmuda lasta, mille lõpliku kujustamise meie keele parem tundja ülikooli eesti keele lektor J. V. Veski lahkesti oma peale võttis, kes temale ka tarviliku teaduslise sissejuhatuse kirjutab ja teda vastava eesti- ja saksakeelse juhatajaga varustab. Sellepärast on väga vajaline, et vastavad kohalised keele-toimkonnad juba kõige lähemal ajal oma tööd algaksid, eriti selle töö läbi vaataksid, mille Tartu õigusteadlaste Seltsi oskussõnade-komisjon aastate jooksul kuukirja „Õiguse“ veergudel on arvustamiseks eelnõuna avaldanud, missugune töö käesoleva numbriga lõpeb.

Kõik märkused selle töö võimalikkude vigade ja puuduste kohta palub keele keskoimkond omale hiljemalt 15. septembriks s. a. kätte toimetada aadressi järele: Tartu õigusteadlaste Seltsi esimehele advokaat Karlsonile, Suurturg 3. Eriti tähtis oleks, et kõik soovitatavad venekeelsed sõnad, mis „Õiguses“ avaldatud sõnade kogus mitte ei peaks leiduma, ühes vastavate kohtadel tarvitusel olevate tõlgetega saadetak, ühes sellega ka võimalikult täielikult põhjendatud arvustuslised märkused ilmunud sõnade kohta, ära tähendades selle juures, missugused sõnad oskussõnade-komisjoni poolt soovitatud sõnade asemel kohtadel tarvitusel on.

Kogu see töö on ülitähtis, ja mida rohkem sellest osavõtjaid, mida pingsamalt see töö tehakse, seda täielikum saab ka kelle töö viljana õigusteaduse-keele sõnastik, millel nii suur põhjanev tähtsus selle keele arenemise loos saab olema. Olen palju tarku arvustajaid kuulnud, kellele „Õiguses“ avaldatud sõnad mitte ei meeldi, kuid põhjendusi selleks, mis pärast need ei meeldi ja missugustega tuleks need mitte-meeldivad asendada, ei ole ma kuulnud-kõikide palvete peale vaatamata. Sellepärast oleks nüüd viimane aeg, et iga

mitte-rahulolija oma erivaadet kirjalikult teada annaks, et keele kesктоimkond neid märkusi, mis, võib olla, väga olulised on, võiks ära kasutada enne teose trükkis ilmumist.

Ühes sellega tänan kõiki neid, kes meie töö kestel oskussõnade-komisjonile sõnu ja arvustuslisi märkusi on saatnud, ning palun, et nüüd, kus terve töö esialgselt valmis on, need ka terve töö lõplikust revisjonist oma kaastööga osa võtaksid.

Sellepärast kõik käed külge.

(Lõpp.)

F. Karlson.

Tsiviilseadustiku oskusõnad

T.

табeль, таблица — tabel
тайна служeбная — ametisaladus
талонъ — die Zinsleiste — talong, löigend¹⁾
таможенная линия — tollijoon
таможня — tollimaja, tolliamet, tollikoht
тара — Packgut, Packzeug, Abgang — pakis (-se)²⁾
тарифъ — Tarif — taarif, hinnaloend
тезка — Namensvetter — nimekaim
текстъ — tekst
текущий счетъ — Kontokorrent — jätkuv arve
территориальный — maa-alane
территория — maa-ala
терять — verlieren — kaotama
теряться — kaduma
тестъ — Schwiegervater — äi, naiseisa
тетка — Tante, Muhme, Base — sõtse (isa õde), tädi (ema õde)
течение времени — aja kulgus³⁾, aja jook; въ течение времени давности aja jooksul, kulgel, aegumise, igamise kulgel
течение давности — aegumise, igamise kulgus

теща — Schwiegermutter — ämm, naise-ema
тиражъ (розыгрышъ) — loosimine, loose
товарищество — seltsing (-gu)
товарищество акционерное — aktsiaseltsing
товарищество на вѣрѣ — segaseltsing
товарищество на паяхъ — osaseltsing
товарищество полное — täisseltsing
товарный вексель — kaubaveksel
” знакъ — kaubamärk
” складъ — kaubaladu
товаръ — kaup
тождество — samasus
толкование — das Interpretieren, Auslegen — tõlgendamine; Interpretation — tõlgendus; Kommentar, Interpretiertes — tõlgend¹⁾
толковать — tõlgendama
торгашество — kaubitsemine, -tsus
торгашъ — kaubitseja
торговая дѣеспособность — kauplus-teguvõime
торговая довѣренность — kauplus-voelikiri
торговая сдѣлка — kaubatoiming
торговая фирма — kauplusfirma, äri-nimi
торговля — äri, kauplus; kauplemine
торговля оптовая — hulgikauplus, -kauplemine
торговля розничная — jaekauplus, -kauplemine
торговое дѣло — Kommerz, Handel, Handelswesen — kaubandus
торговое право — kaubandusõigus
торговое предприятие — kaubandusettevõte
торговое товарищество — kaubandus-seltsing
торговый домъ — kauplus-, kaubamaja
торговый промыселъ — kauplustööndus
торговый счетъ — kauba-arve
торговые книги — kaubaraamatud
транзитъ — transit, läbivedu

транспортирование — vooritamine, -tus, voorimine, voore (-re)
 транспортировать — vooritama
 транспортироваться — voorima
 транспортъ — Transport — transport; voor (Lieferung); last (Fracht); viik (-gi), ülekanne (Übertragung der Schlusssumme)
 трансфертъ — transfert, siirik (-ku)⁴
 трассантъ (векселедатель) — veksliaandja, trassant
 трассать — vekslimaksja, trassaat
 трассировать — Wechsel ziehen auf jemanden — vekslit siirutama kellelt
 тратта — Tratte, gezogener Wechsel — käsk-, siirdeveksel
 траурный годъ — leina-aasta
 требование — nõue (-de), nõudmine
 требование исковое — kaebenõue (-de)
 требовательный — nõudlik
 требовательный документъ — nõude-dokument
 требовать — nõudma
 тройни — Drillinge — kolmikud
 тропинка — Fussweg — jalgrada
 трудъ — Arbeit — töö; das durch Arbeit Hervorgebrachte — töötoode, töö-tis; Bemühung — vaevamine, vaevamine, vaevus
 туземецъ — Inländer, Einheimischer — kodumaalane, pärismaalane
 туземный обычай — kodumaa pruuk
 тупой — stumpfsinnig, stupid — juhm, tuim
 тупость — Stupidität — juhmus, tuimus
 тщание (рвение) — hoosus, hool
 тѣлесная вещь — kehas-asi⁵)

У.

убыль — kadu (om. kao)
 убытокъ — kahi (om. kahju)
 убыточный — kahjune, kahjukas
 уважительная причина] — triftiger Grund — mõjuv, kaaluv põhjus
 увеличение — suurendamine, -dus
 увольнять въ отпускъ — loastama
 увѣренно — teadselt

увѣренность — Gewissheit — tead (-du), teadsus
 увѣренный — teadne (-dse)
 увѣщевать — ermahnen — ma(i)nit-sema
 уговаривание — meelistamine, -stus
 уговаривать — überreden — meelistama⁶)
 уговоръ — Überredung — meelistus
 угодье — nutzbares Landstück — kõlvik⁴), tarbesarg (-ra)⁷)
 угрожать — ähvardama
 угрожение — das Bedrohen — ähvardamine, -dus
 угроза — Drohnung — ähvard (-di)
 удаваться — gelingen — korda minema, laabuma⁸)
 удача — das Gelingen — kordaminek, laabumine, laab (-vu), laave (-be)
 удерживание — kinnipidamine, -pidu
 удерживать — kinni pidama
 удобопроходимый путь — gangbarer Weg — käidav, labus⁹) tee
 удовлетворение — solutio — rahuldamine, -dus, -dumine, -dumus
 удовлетворять — rahuldama
 удовлетворяться — rahulduma
 удостоверение — Zeugnis — tõendus, -dis
 уживчивый — verträglich — sobe (-da), labus (-sa)⁹)
 узаконение — seadustamine, -stus; Legitimation — säostamine, -stus; законность — Legitimität — sääd (säo)¹⁰)
 узаконенный — seadustatud; legitimiert — säostatu(d)
 узаконять — etwas zum Gesetz machen — seadustama (mida); legitimieren — seaduspärestama, säostama¹⁰)
 указъ — käsukiri
 укладка — Verpackung — pakkimine, pakkimus, pakis²)
 укладывать — pakkima
 уклонение — põikamine, põige, põikumine, -mus, kõrvaldamine, -dus, kõrvaldumine, -mus
 уклонять — põikama, kõrvaldama

- уклоняться — etwas meiden, ausweichen, sich entziehen — kõrvalduma, kõrvale hoiduma, põikuma
- укорительный — etteheitev, noomiv
- укрѣпление — kinnistamine, -stus
- укрѣпленный — kinnistatud
- укрывать — varjama
- укрываться — varjuma
- укупоривать — verkorken — korkima
- укупорка — Verkorkung — korkimine, korge (-ke)
- улучшать — parandama
- улучшаться — paranduma, paranema
- улучшение — parandamine, -dus, paranemine, -mus
- умалишенный — nõdrameelne, hull
- уменьшать — vähendama
- уменьшение — vähendamine, -ndus
- умственная доля — mõtteline osa
- умственное занятие — geistige Beschäftigung — vaimne tegevus
- умственное обрзование — Geistesbildung — vaimuharidus
- умственное разстройство — meelesgadus, -raamus, -hämendus, -häire ¹¹⁾
- умственный трудъ — geistige Arbeit — vaimutöö
- умысль — tahtvus, taht (-hu)
- умысль злой — Arglist — kuritaht
- умышленно — tahtlikult, tahtvusega, tahtvalt, meelega, meeleldi
- универсальная довѣренность — üldvolikiri
- универсальный наслѣдникъ — üldpärija
- уничтожение — Annullierung — tühistamine, -stus
- упадокъ — Verfall — gaam (-ma), hävi, lagu; приводить въ упадокъ — gaamata, hävitama; приходиться въ упадокъ — gaamuma, hävima
- упаковка — Tara, Packzeng — pakis
- уплата — äramaksmine, -makse, -maks (-su)
- уполномоченный — volitatu(d), volinik
- уполномочивание — volitamine, -tus, õigustamine, -stus
- уполномочивать — Vollmacht geben — volitama; berechtigten — õigustama
- уполномочіе общее — üldvolitus
- „ специальное — erivolitus
- упоминать — ma(i)nima
- упорный — kange, kangekaelne, sitke, visa
- упорство — Hartnäckigkeit — kangus, kangekaelsus, sitkus, visadus
- употребительный — üblich — tavaline, harilik
- употреблять — brauchen, verwenden — pruukima, kulutama
- управление чужими дѣлами безъ поручения — Geschäftsführung ohne Auftrag — volitu toimimine, -mus
- упразднение — das Erledigen, Aufheben — lõppamine, lõpe (-ppe)
- упрощенный порядокъ — lihtsustatud kord
- упрямство — Widerspenstigkeit — tõrkusus, kangekaelsus
- упрямый — widerspenstig, kangekaelne, tõrges (-se), tõrkus (-ksa)
- упущение — Fahrlässigkeit — minetamine, -tus, -tumine, -tumus
- уравнение разнобрачныхъ дѣтей — mitme abielu laste ühtlustamine, -stus
- уровень — Niveau — tase (-me), tasapind
- урожай — voos (voe)
- урожайный — voodus, (-dsa)
- урождаться — geboren werden — suguma
- урожденный — sugunu(d), sündinu(d)
- уроженецъ — Eingeborener — südlane
- усадьба — Gesinde — talu
- условиться — kokku leppima
- условіе — conditio — tingimus, ting (-gi)
- условіе отмѣняющее — tühjav tingimus, tinge
- условіе отрицательное — eitav tingimus, tinge
- условіе отсрочивающее — edasilükkav tingimus, tinge

условіе положительное — jaatav tingimus, tinge
 условливание — tingimine, tinge (-ge)
 условная претензия — tingenõuang
 условно — bedingungsweise — tingimisi
 условное требование — tingenõue
 условность — Bedingtheit — tingivus, tingus, tinglikkus
 условный долгъ — tingevõlg
 услуга — Verdienst — teene
 усмотрѣніе суда — Ermessen des Gerichts — kohtu arvatus, arvus
 усовершенствование — täiustamine, -stus, -stumine, -stumus
 успѣхъ — Erfolg — õdu¹²⁾, sigi
 успѣшно — õdusalt
 успѣшный — erfolgreich — õdus (-sa)¹²⁾
 уставъ — Statut — põhikiri, määrustik, seadustik
 усталъ — Müdigkeit — väsi; безъ устали — väsimata
 устанавливать — „verfügen — määrama; feststellen — tõsitama
 устойчивость — Standhaftigkeit — püsivus, püsimum, püsi
 устранение — kõrvaldamine, -dus, kõrvaldamine, -mus
 уступать — loovutama
 уступка — cessio — loovutamine, -tus
 уступка векселя — veksliloovutus
 уступка права — õiguse loovutus
 усыновитель — Adoptiivvater — kasuisa, kasuvanem, lapsendaja
 усыновительница — Adoptiivmutter — kasuema, kasuvanem, lapsendaja
 усыновление — adoptio — lapsendamine, -dus
 усыновленная — tütrend, kasutütar
 усыновленный — pojang, kasupoeg
 усыновлять — lapsendada
 утаивание — varjamine, varje, salgamine, -gus, peitmine, peide (-te)
 утаивать — varjama, salgama, peitma
 утаиваться — varjuma, salguma, peituma
 утайка — salg (-lu), peit (-du)

утвердительный — kinnitav, jaatav
 утверждение судебное — kohtu kinnitamine, -tus
 утеkanie — pihkumine, pihe (-hke)
 утекать — ausfliessen — pihkuma¹³⁾
 утечка — Leckage — pihk (-ha)
 утомление — Ermüdung — väsimine, -mus, väsitamine, -tus
 утомлять — väsitama
 утомляться — väsima
 утомляющая работа — väsitöö
 утрата — kadu (om. kao)
 утраченный вексель — kadunud, kaotatud veksel
 утрачивать — kaotama
 утренний даръ — Morgengabe — mõrja-anne
 участвовать — osama (mida kellelt, millest)
 участвующий — osaja
 участие — osavõtmine, -võtte, osamine, -mus
 участие частное — õrjes
 участникъ — osaline, osavõtja, osanik
 учетные проценты — oodustusprotsent, -intress
 учетъ векселя — vekslidiskont, oodustamine, -stus
 учинение надписи — pealistamine, -stus
 учинение протеста — protestimine, -ste
 учитывать — oodustama
 учреждать — asutama
 учреждение — asutamine, -tus; asutis
 учреждение опеки — eestkoste asutamine
 ущербъ — kahi (-hju)

Ф.

фабрика — vabrik
 фактическое владѣніе — tehtlik, faktiline valdus
 фактическое заблуждение — tehtlik, faktiline eksimus, eksing, eks (-si)
 фактура — kauba-arve
 фактъ — teht (-hu), fakt
 факультативно — valikuvabalt, võidavalt
 факультативный — wahlfrei — valikuvaba, võidav¹⁴⁾

факультетъ — teaduskond
 фамилія — perekond, perekonnanimi
 фидейкомиссарій — teispärija
 фидейкомиссъ — fideikomiss
 фидейкомиссъ наследственный — pärandis-fideikomiss
 фидейкомиссъ фамильный — sugu-fideikomiss
 фидейкоммитентъ — kahelipärandaja¹⁵⁾
 фидуціарій — esipärija
 физическая связь — kehaline ühendus, ühe (om. ühte)
 физическій (тѣлесный) — kehalik, loonus
 физическій недостатокъ — kehalik vigus
 физическое воздѣйствіе — kehaline mõjutus, mõjuavaldus
 физическое лицо — kehalik, loonus isik
 фиктивность — luulendlikkus, luulendisuus
 фикція — luulend¹⁾
 фирма — firma, ärinimi
 фондъ — fond, põhivara
 форма — vorm, kuju
 формальный — vormlik, vormiline
 фотографическое произведение — paevarpildistuse-toode (-te)
 франко — maksuvaba
 фрагтовщикъ (грузоотправитель) — lastija
 фрахтъ — last; lastivedu; lastiraha
 фундаментъ — vundament, alus

Х.

хитрить — Winkelzüge machen, sich listig benehmen, Kniffe und Pfiße anwenden — kavalduma
 хлопотничать — sekeldama, jaunima
 хлопоты — Plackerei — sekeldus, jaun (-ni)
 хлѣбопашество — Ackerbau — põlluviljus
 ходячая монета — gangbare Münze — käiv raha
 хозяинъ — peremees
 хозяйство — Haushalt — majus; Haushaltung — majapidamine, majamine; Wirtschaft — tulundus, -dis

хозяйствовать, хозяйничать — haushalten — majama; wirtschaften — tulundama
 холостой — poissmees
 храненіе — hoidmine, hoie (-de), hoid (om. hoiu)
 хранилище — hoiupaik, -koht, hoid (om. hoiu)
 хранитель — hoidja
 хранить — hoidma
 худая вѣра — mala fides — paha usk, paha tund (-nu)
 художественный — taidlik
 художественная собственность — kunstiomandis
 художественно — taidlikult
 художественное произведение — kunstitoode
 искусство — taie (-de)¹⁶⁾

Ц.

цедентъ — loovutaja
 цедировать — loovutama
 церемоніаль — Zeremonial — tavandi¹⁷⁾ juhe; Zeremoniell — tavandik
 церемонія — Zeremonie, Brauchtum — (pidu-, õue-, kiriku-) tavand
 церковный обрядъ — Ritus — kirikutavand
 церковный уставъ — Ritual — kirikutavandik
 церковь — kirik
 цертепартія — Chartepartie — laevaüürileping
 цессіонарій — loovise²⁾, loovutise saaja
 цессія (уступка) — loovutus
 цифра — number
 цѣлое — Ganzes — tervik
 цѣлость — tervus
 цѣль — Ziel, Endzweck; der Punkt, nach dem man zielt — eesmärk; die Richtung, in der man zielt — siht; Beweggrund — otstarve
 цѣна — hind
 цѣна оптовая — hulgishind¹⁸⁾
 цѣна розничная — jaeshind¹⁸⁾
 цѣнность — väärtus

цѣнность имѣть — väärima
цѣнный — vääris (-rsa)
централизация — keskimine, -mus, kes-
kumine, -mus
централизовать — keskima
централизоваться — keskuma
центральный — kesk-, keskne
центръ — kese (-ske)

Ч.

частная уплата — osaline, jaotine ära-
maks
частичный — osaline, jaotine
частное имущество — eravara
частное лицо — eraisik
частный — partiell — osaline, jaotine
частный — privat — era-; частнымъ
образомъ — eraviisil
частный — speziell — eri-; въ част-
номъ случаѣ — im speziellen Falle,
ausnahmsweise — erijuhul
часть — Teil — jagu; Anteil — osa
чекъ — (t)sekk
четверни — Vierlinge — nelikud
четное число — gerade Zahl — pa-
risarv
число — arv
чистая выручка — puhas took (-gi)
чистый вѣсъ — puhaskaal
„ доходъ — reine Einnahme —
puhas sissetulek
членъ активный — tegev liige
„ пассивный — toetaja liige
чрезвычайный — ausserordentlich —
erakordne, erakorraline
чрезполосица — üleribasis
чрезполосное владѣние — üleribane
valdus
чувствовать — fühlen — tundma
чужой — võõras

Ш.

шалость — Mutwille — vallatus
штрафъ — trahv
шуринъ — Schwager, Bruder der Frau —
nääl (-lu), naisevend

Щ.

щедкость — heldus

Э.

эвентуально — eventuell, möglichen-
falls — vahest, vaist
эвентуальность — Eventualität — vaist-
sus, vahestisus
эвентуальный — vaistine, vahestine
эвикция — Entwährung — väärang, vää-
re (-rde), vääramine
эвиндицировать — väärama kellelki
mida
эквивалентъ — võrs (-rra), võrd (-rra),
samaväärtus
экземпляръ — ühik (-ku) ⁴⁾
экипажъ морской — mereväe meeskond
экономическое значение — majandus-
(lik) tähtsus
экономический годъ — majandusaasta
экономия = хозяйство
экспроссация — kinnisvõla kustutamine,
-tus
эксплоатация — kasu(s)tamine, -tus;
kurname, kurne
эксплоатировать — kasu(s)tama; kur-
nama
экстенсивный — lõtv, lõõgas (-gsa) ¹⁹⁾;
lodev
экстерриториальность (внѣземельность)
— välismaastus
экстерриториальный (внѣземельный) —
välismaastatu(d), -stunu(d)
эманципация — isestamine, isestamine,
-stus
эманципировать — isestama ²⁰⁾
эманципироваться — isestuma
эмбрио — loode (-te)
эскизъ — kavand; дѣлать эскизъ —
kavandama

Ю.

юридическая природа — juriid(ili)ne
(ise)loom (-mu)
юридическая сдѣлка — juriid(ili)ne
toiming
юридический — juriid(ili)ne

юридический акт — juriid(ili)ne akt
 юридическое заблуждение — juriid(ili)-
 ne eksimus, eks (-si), eksing
 юридическое лицо — juriid(ili)ne isik
 юридическое отношение — juriid(ili)ne
 vahakord, suhe (-hite)
 юрисконсультъ — juriskonsult
 юриспруденция — õigusteadus
 юристь — jurist, õigusteadlane
 юстиция — Rechtspflege — õigushoole
 (-de)

Я.

ябеда — laim
 явка — avaldamine, -ldus
 явление — nähtus
 явная небрежность — laushooleetus
 явное непочтение къ дарителю — laus-
 tänamatus kinkija suhtes
 явный обманъ — lausa petmine, pettus,
 lauspettus
 явный порокъ — lauspahe
 явочный актъ — avaldusakt
 явочный порядокъ — avalduskord
 ярлыкъ — silt, sedel
 ярмарка — aastalaat
 ярмарочный вексель — aastalaada-
 veksel.

**Keelelised märkused eelseisvate os-
kussõnade juurde.**

- 1) lõigend — sarnasust ehk taosust tähenda-
dava tuletusliite „nd“ varal tüvest „lõige“ aren-
datud; nii tähendaks siis lõigend — midagi lõigu
ehk lõike taolist. Samasugused tuletised on ka
emand, soend, tõigend, luulend jne.³
- 2) pakis — tuletatud sõnast „pakk“ liite s
abil. Samal kombel on muu seas ka „loovis“
arendatud verbist „loobuma“.
- 3) kulgus — aegnimisõna verbumist „kul-
gema“ (verfliessen, sich bewegen).
- 4) siirik — asi, mis siirdakse (üle viiakse)
ehk siirdub (üle kandub). Samuti tähendab kõl-
vik — kõlbavat asja, ühik — ühte asja.
- 5) kehasasi — kehane asi.
- 6) meelistama — kedagi meelsaks, omale
meelepäraseks tegema.
- 7) tarbesarg — „sarg“ on Kuusalu kihelk.
rannamurdes õige tarvitav sõna „krundi“ tähend-

- duses. Sama süü väljendamiseks oleks soovitav
 „sarg“ kirjakeeleski tarvitusele võtta.
- 8) laabuma — rahvakeeles samas tähenduses
tuttav.
 - 9) labus, labusa — tuntud ses tähenduses
Pärnu- ja Läänemaa rahvakeeles.
 - 10) säästama — tuletatud sõnast sead ehk
sääd, om. sää (Anordnung), millest sõnale „Legi-
timität“ kohane vaste võiks saada.
 - 11) hämmendus, häire — laensõnad
soome keelest, kus nad tähendavad „segadust“
(Verwirrung).
 - 12) õdu, õdus — on paralleelid sõnadele
„edu“ ja „edus“.
 - 13) piikuma — rahvakeeles Lääne- ja
Pärnumaal ses tähenduses tuttav.
 - 14) võidav — mida võidakse.
 - 15) kahelipärandaja — „kaheli“ on
kunstlik sõnasünnilis „kahekordselt, doppeit“
tarvis.
 - 16) taie — tähendaks kunstilist ilu, kauni-
dust (kunst), kuna „kunst“ vastaks vene-
keelsele sõnale искусство.
 - 17) tavand — tuletis sõnast „taba — tava“
(Usus).
 - 18) hulgishind, jaeshind — hulgine,
jaene hind.
 - 19) lõõgas — Tallinna murdes „lõdva“
tähenduses esinev sõna.
 - 20) isestama — iseseks, iseolevaks te-
gema. (Lõpp.)

Riigikohtu tegelus.

Riigikohtu eeskiri 22. mail 1922. a.
 Rahukogudele ja Rahukohtutele
 tunnistajate vannutamise, ülekuu-
 lamise ja asjade harutamise tunni-
 aja määramise üle.

Riigikohtusse jõudvatest Rahukohtu-
 kohtade asjatoimetustest on näha, et suur
 osa rahukohtunikke tunnistajate ja asja-
 tundjate ülekuulamist ikka veel vanal ve-
 neaegsel viisil toimetab, ilma nende van-
 dele võtmata, vande asemel aga nendelt
 allkirje võtab, et nad kohustuvad poolte
 nõudmisel oma tunnistust vandega kin-
 nitama. See kohtu tegelus on ekslik ja
 ei ole ka otstarbekohane. Ekslik on see

tegelus, sest et Ts. Kp. S. § 95 ja Krim. Kp. S. § 97 nõuavad, et tunnistajad enne ülekuulamist ära vannutatagu, ehk olgu siis, et pooled vastastikusel kokkuleppel neid vandest vabastavad. Kui endisel ajal, kus vande andmine usulist ilmet kandis ja seda tollaegse seaduse järele õieti ainult vaimulik tohtis toimetada ja sellepärast vaimuliku äraolekul tunnistaja vannutamine pidi ära jääma ning selle asemel tunnistajalt vande andmise kohustuse allkirja võtmisega pidi leppima, siis ei ole viimasel määruel meie kohtukorras enam säärast tähendust, sest saadik kui vandest enesest usuline külg välja heideti ja vannutamine ainuüksi kohtu oma toimetada on (Riigi Teat. 1920. a. nr. 1), teiselt poolt viimaks ka veel Põhiseaduses usud ja usulised talitused kodanikkude puutumata vabadeks era-asjadeks on tunnistatud ja on kinnitatud, et keegi ei ole kohustatud korda saatma usutunnistuslikke tegusid.

Otstarbetu on see tegelus, sest ta sunnib kohust teist korda kohtusse kutsuma tunnistajaid ja neid teist korda ilmuma, mõnikord veel rohkem korduvalt, kui nende ülekuulamine nende ilmumisel ühel või teisel takistusel jälle edasi lükatakse. Otstarbetu ka selle poolest, et tunnistajal, kes Rahukohtus ilma vandeta tunnistust andes ehk kergemeelselt tõest kõrvale kaldus, vististi ka pärast vande andmisel raske tundub esimesest väärtunnistusest lahkuda ja seda parandada ehk täiel määral parandada.

Ka lükatakse Rahukohtu-kohtades, iseäraldi Rahukogudes, teise astme kohtuna, tunnistajate ülekuulamist kergesti edasi, kui mõni tunnistaja kohtusse ei ole ilmunud, tunnistajate üheskoos ülekuulamiseks, ilma et kuidagi selgitatud oleks nende üheskoos ülekuulamise vajadust, ka siis, kui tunnistajad sugugi sama asjaolu vastamisi ei pea tõendama ega nende üksteise vastu seadmise tarvidust ette näha ei ole. Paistab, et tun-

nistajate ülekuulamine ainult poolte ehk ühe poole palvel ja kohtu hõlbu pärast sünnib. Ei tohi ära unustada, et tunnistajate ja asjatundjate ilmumine kohtusse on avalik õigusline koormus, mida igaüks riigi elanik karistuse ähvardusel vastutõrkumata peab täitma. Kohtul on õigus selle koormuse täitmist nõuda, kuid peab piinlikult hoiduma selle koormuse kandmise raskendamisest ilma sundiva põhjuseta. Tunnistajate ülekuulamise edasilükkamine ei tohi lihtsalt poolte palvest ära rippuda, vaid ainult kohtu kindmusest, et tunnistajate üheskoos ülekuulamine harutusel olevas asjas tõeleidmisele kasulik ja sellepärast hädaohtlik töötab olla. Üldse peab püüdma võimalikult hoiduda väljakutsutavate aja ülearuuse viitmise eest ja peab sellepärast ühel päeval harutatavad asjad võimalust mööda ka järjestikku mitmekella aja peale seadma.

Eeltoodud kaalutlustel otsustas Riigikohus:

1) seletada rahukohtunikkudele, et tunnistajate ja asjatundjate ülekuulamine nende poolt vande all sündigu, peale nende juhtumiste, kui pooled tunnistaja ehk asjatundja vandest vabastamise üle kokku lepivad;

2) samuti seletada, et ilmunud tunnistajate ülekuulamist ei tohi mõne nende mitteilmumisel muidu edasi lükata, kui kohus asjaolusid ära kaaludes arvamisele jõuab, et tunnistajate üheskoos ülekuulamine tähtis ja tarvilik on;

3) edasi seletada, et väljakutsutavate kohtukäijate ja asjaosaliste aja kokkühoidmise sihis ühel päeval harutatavad asjad võimalust mööda mitme kella-aja peale seataks.

Riigikohtu eeskiri 22. maist 1922. a. kohtutele aktide hoidmise üle.

Mitmel pool asutustes ei hoita ametlike pabereid, akte ja tõendusi küllalt hoolikalt, neid jäetakse tihti ilma ülevaatuseta lahtiselt kantseleides lamama ka siis, kui nende vastutav hoidja ise kantseleist ehk hoiuruumist lahkub, kuna vaheajal teistel ruumisse pääsmine võimaldatud on. On ette tulnud paberite ära kadumisi, väljarebimisi aktidest jne., mis, kui nad ka ametniku kuritahtlikul tegevusel korda ei ole saadetud, vähemalt paberi ehk akti hoidja puuduliku järelevalve läbi tööajal ehk puuduliku hoiu läbi töö vaheaegadel seletatavad on.

Ühenduses sama korra puudusega sünnivad ametlikest paberitest tihti lubamatud teadete väljavalgumised ja avaldamised, kusjuures ametnikud mõnikord ise neid ettevaatamata viisil võimaldavad, omale mitte aru andes, et teateid ametlikest pabereist võib välja anda ainult vastutavate ametnikkude teadmisel ja loaga. Tihti on säärestel avaldamistel, kui nad pealegi enneaegu ilmuvad, saatuslik mõju asja edaspidise käigu peale, näit. kuriteo jälgede peitmise ja hävitamise mõttes, tsiviilnõuete kindlustamise palvete asjus varanduse kõrvaletoimetamise mõttes jne.

Nende väärnähtuste ärahoidmiseks kohtuasutustes otsustas Riigikohtu: ringkirjalikult kohtuasutuste juhatajatele ette kirjutada kohtuasjade alalhoidmiseks tarvilikud korraldused teha ja ettevaatuse-abinõud võtta. Niivõrd kui asutuse juhatuse poolt mitte teist ligemat otstarbekohast korraldust pole tehtud, tunnistada aktide ja ametlike paberite hoidu kohtuasutustes kohtusekretäride otsekoheseks hooleks, väljaarvatud paberid ja aktid, mis asutuse juhataja ehk üksikute kohtunikkude ehk prokuröri hoilul on. Sekretäride ehk nende kohuste täitjate äraolekul peab nende

kohuseid täitma vanem kohal olev kantselei-ametnik ehk aga see ametnik, kellele nad asjade hoide ja järelevalve iga kord jätavad, mõistagi ligema ülemuse teadmisel. Valve töötundidel peab nii korraldatud olema, et ta kunagi ei puuduks. Vaheaegadel aga peavad ametnikud, kelle hoiu all aktid, paberid, tõendused jne. on, kui nad asutuse ehk kantselei ruumidest lahkuvad, nende hoiule kuuluvad asjad kindlasse lukustatud hoiukohta jätma, võtmeid oma käes hoides.

Iseäranis tähelepanelikku hoidmist vajavad asitõendused, mis, kui nad kirja-des seisavad, samuti väärtokumendid (vekslid, obligatsioonid, võlakirjad), kinipitserdatud ümbrikudes alal hoitagu. Sarnaste kirjade hoid asutuses tuleb koondata ühe ametniku kätte, kes neid asutuses leiduvas kõige kindlalt hoiuruumis (võlvaluses tulekindlas ruumis, raudkapis ehk s. s.) alal hoiab. Asutuse üksikutest osakondadest antagu hoiuasjad temale üle allkirja vastu, mis aktis alal hoitakse, ja samuti võtku tema nende väljaandmisel vastuvõtjalt sekretäriilt ehk selle kohustetäitjalt allkiri. Hoiuasjade üle peab raamatut pidama, kuhu üles tähendatakse hoiulevõtmise järjenumber, aeg, osakonna, laua ja asja nimetus, kuhu hoitav pakk ehk ümbrik kuulub, (mis samuti ka ümbrikule ära tähendatakse), tagasiandmise aeg ja vastuvõtja allkiri.

Aktide kui ka üksikute paberite kaotamineku eest valve- ehk hoiu-abinõude mitte-tarvitusel võtmise tagajärjel vastutab ametnik, kelle hoiu all nad olid. Süüdlasi asja hoidmisesse puutuvate määruste mittetäitmisel karistatakse, kui sealjuures mitte otse kuritahtlike sihte ei ole ilmsiks tulnud, Nuhtl. Sead. § 410 ja järgm. järele, eriti sama seaduse § 416 p. 7 teise ja kolmanda osa ja p. 9 järele, märkustest ja noomitustest peale hakates kuni ametist taandamiseni.

Edasi tehakse kohtu ametiasutuste juhatustele kohuseks nende alluvatele

asutuste ametnikkudele ja teenijatele ära seletada, et nad mingid teateid ega ära kirju toimetusel olevatest asjadest teisiti, kui see asutuse juhatuse ehk vastava jaoskonna ülemuse poolt määratud ja korraldatud, välja anda ei tohi ja ei selle vastu eksijad Nuhtl. Sead. § 419 järele karistuste alla langevad, asjaolude järele, peale hakates märkustest ja noomitustest kuni ametist taandamiseni.

Üldkogu.

Kas Vabariigi Valitsusel on Põhiseaduse § 60 p. 8 järele õigus süüdimõistetuile rohkemal määral armu anda, kui armuandmise palves või Kr. Kp. S. § 775 korras tehtud ettepanekus on palutud?

Vastus: Põhiseaduse § 60 p. 8 järele ei ole Vabariigi Valitsusel õigus kohtu poolt Kr. Kp. S. § 775 korras tehtud ettepanekute lahendamise puhul süüdimõistetuile rohkemal määral karistust vähendada, kui kohtu ettepanekus on arvatud, erapalvete puhul aga mitte üle palve piiride.

(R. üldkogu t. nr. — 1922.)

Tsiviil osakond.

Kas võib administratiiv-asutuste otuste, korralduste ja määruste peale, kui need asutused tegutsevad avalikõiguslise võimu nimel ja huvides, tsiviilkohtusse kaevata?

Vastus eitav.

Ts. Kp. S. § 1 põhjal alluvad tsiviilkohtutele igasugused tülid tsiviilõiguste pärast. Vastandiks nendele tsiviil- ehk eraõiguslistele tülidele on vaidlused administratiiv-aktide ehk administratiiv-toimetuste pärast, mis mitmesugused riigi ja omavalitsuse-asutused ning isikud,

kelle peale üks ehk teine avalikõigusline tegevus on pandud kui riikliku võimu kandjad peavad ilmutama. Avalikõiguslise võimu teostamisel ehk tarviliku tegevuse puudusel tekkivad tülid vastavate õigusmääruste rikkumise pärast pidid sama seadusemääruse põhjal mitte kohtuasutustele alluma, vaid valitsuse-asutustele ja alles administratiiv-kohtute sisseseadmise järele võib neid kohtute lahendamisele kanda, kes säärasel korral kui administratiiv-kohus selleks määratud iseäralises korras tegutseb. See kord läheb tsiviilkohtu pidamise korrast mittemeti lahkü ja on avaramalt, üldhuvide tähtsusele vastavalt, korraldatud. — Kas asi administratiiv-korras tuleb lahendada või mitte, oleneb sellest, kas tüli on avalikõiguslise huvi teostamisest tekkinud või mitte, mõõduandev ei ole aga see asjaolu, et säärase teostamisega on vahest seotud ja riivatud mingi erahuvi. Kui asuda viimasele seisukohale ning tunnustada mõõduandvaks erahuvi ja lubada nendele, kelle eraõigused kannatavad administratiivakti tagajärjel, asja lahendamist nõuda tsiviil-kohtupidamise korras, ehk koguni oma valiku järele kas administratiiv ehk tsiviilkorras, siis kaotaks avalikõigusline huvi — temale seaduses kindlustatud kaitse ja eesõigustatud seisukoha, sest harva leidub juhus, kus avalikõigusline huvi ei riiva erahuvi; igatahes võiks mitterahulolemise puhul administratiivse korraldusega oma nõuetele puht erahuvi iseloomu anda ja sel teel avalikõigusliste huvide lahendamise, mille jaoks seaduses on oma kord ette nähtud, üle viia oma äranägemise järele tsiviil-kohtupidamise korra peale, mis on eraõigusliste vahekordade lahendamiseks ise-põhimõtete korraldatud. Missuguses korras üht või teist laadi vaidlusasjad lahendatakse, on seaduses ette nähtud ja eraisikute meelevallast ei või ära rippuda seda korda muuta. Kui juba kord on tunnustatud

iseäralist kaitsevajadust üldhuvidele ja nende läbiviimiseks ja läbiviimise kontrollimiseks ise kord loodud, siis peab sellest korrast vankumata kinni pidama. Ühtlasi peab meelde tuletama üldist õigusnormi, et otsus ehk korraldus, mis üks ehk teine ametikoht oma võimu piirides teeb, on maksev ja sunduslik kõigile teistele ametikohtadele riigis ja ei käi ümberotsustamise alla teisiti kui kindlasti ettenähtud korras ja tingimustel.

(R. tsiviil toim. nr. 53 — 1922.)

Administratiiv osakond.

Kes on kohustatud sõjaväe-osadele ja -asutustele antud kortereid ja ruume remonteerima ja korras hoidma?

Vastus: Sõjaväe-osadele ja -asutustele antud kortereid ja ruume remonteerima ning korras hoidma on kohustatud omavalitsuse-asutused, kui korterid ja ruumid on omavalitsuse-asutuste kaudu Kogukondlise Kohustuse Seaduse (уст. о земск. пов. V. S. K. IV k.) ettenähtud korras sõjaväele muretsetud, ja et eraisikud on kohustatud sõjaväele antud ruume ja kortereid remonteerima ning korras hoidma, kui nad on oma ruumid annud vabal kokkuleppel sõjaväeliste asutustega tasu eest sõjaväele tarvitada.

Riigi teatajas nr. 40 — 1919. a. II osas avaldatud Aj. Määruse Sõjaväe-osade Korterite asjus § 1 järele paigutatakse sõjaväe-osad esimeses järjekorras sellekohastesse riigi- ja omavalitsuse-asutuste päralt olevatesse kasarmutesse ja hoonetesse, kui aga kõigi abinõude peale vaatamata nimetatud ruumidesse võimalik ei ole paigutada, siis ka eraruumidesse; omavalitsuse- ja eramajadesse paigutamine peab sündima Varustusvalitsuse nõudmisel omavalitsuse sellekohase asutuse läbi. Ülevahtimata osas vastab

see määrus V. S. K. IV k. (Kogukondlise Kohustuse Seaduse) §§ 462, 466, 569, 574, 575 ja teiste nõuetele, et sõjaväeliste korterite andmise kohustus lasub omavalitsuse-asutuste peal. Sama määruse § 2 põhjal toimetatakse sõjaväele tarvistamiseks antud, riigi päralt olevate hoonete remont, uuendused, sisseade ja muud tööd Varustusvalitsuse Sõjaväe-korteriosakonna korraldusel ja kulul. Era- ja omavalitsuse-asutuste hoonete juures on nende tööde korraldamine omavalitsuse-asutuste ülesanne, kusjuures viimased tööde korraldamisele ainult Varustusvalitsuse nõudmise järele asuvad, mitte aga üksikute väeosade nõudmise peale.

S. K. IV k. §§ 569 ja 571 järele antakse omavalitsuse-asutustele sõjavägede paigutamise eest kasarmutesse ehk korteritesse tasu. § 574 põhjal peavad omavalitsuse-asutused (гор. и сельск. общ. управления) selleks tarvistaminevad korterid kas tüürima ehk jälle muretsema elanikkude juures. § 575 järele peab Linnavalitsus, kui majaomanikule makstud tasu vähem on kui sõjaväele antud ruumide tõsine tüürihind ja kütte- ja valgustusekulud, majaomanikkudele linnasummadest ligi maksuma. — § 601 järele langeb kohustus sõjaväe-osade käes olevaid kortereid remonteerima ja korras hoida nende asutuste ja isikute peale, kes nende ruumide eest korteriraha saavad.

Sellest järgneb, et korterite ja ruumide muretsemine sõjaväele on omavalitsuse-asutuste kohustus. Need asutused saavad selle eest sõjaväe-osadelt tasu, peavad korterid muretsema linna ehk küla elanikkude juures — tüüri võ muul teel. Järjekohalt on omavalitsuse-asutused kohustatud ruume ka remonteerima ja korras hoidma. Erasisikud oleksid kohustatud seda ainult siis tegema, kui nad oma ruumid vabal kokkuleppel sõjaväeliste asutustega on annud

sõjaväele tarvitada tasu eest, muidu aga lasub see kohustus omavalitsuse-asutuste peal.

(R. Adm. t. nr. 189 — 1922.)

Kas tuleb Põllutöoministeeriumil talitada Maareformi Teostamise Määruste §§ 124—139 alusel riigistatud maadel asuvate tööstuse-ettevõtete kasutamisel või Balti Riigimõisate Valitsemise Seaduse § 5 Lisa (V. S. K. VIII k. I jagu) ja Vene Obroki Seaduse (V. S. K. VIII k. I jagu Уставъ оброчный) järele?

Vastus: Maaseaduse § 1 põhjal riigistatud maadel asuvate tööstuse-ettevõtete kasutamisel tuleb Põllutöoministeeriumil talitada Balti Riigimõisate Valitsemise Seaduse § 5 lisa ja Vene Obroki Seaduse järele niipalju, kui Maareformi Teostamise Määrustes §§ 124—129 selles asjas ei ole erandeid tehtud.

(R. adm. t. nr. 885—1921 a.)

Kas Põllutöoministeeriumi korralduse peale, mis sisaldab rendilepingu ülesütlemist, võib Administratiiv-kohtu korras kaevata?

Iga riigiasutuse tegevuses tuleb vahet teha ja tähele panna, kas talitab tema, kui riigivõimu esindaja, seaduses ettenähtud piirides või on ta tegevuses kui riigi varanduse esindaja ja nende huvide kaitsja. Esimesel juhtumisel on tegemist vahekorraga, mis kuulub avalikõiguse piirkonda, ja säärasel korral võib riigiasutuste poolt tehtud otsuste, korralduste ja määruste vastu kaevata ainult administratiiv-kohtu korras (Adm. K. K. § 2). Teisel juhtumisel on tegemist vahekorraga, mis kuulub tsiviilõiguse piirkonda, kus riigiasutus kui fiskus ehk juriidiline isik välja astub, ja säärasel korral peab tekkinud vaidlus tsiviilkohtu korras la-

hendatama (Ts. Kp. §§ 1 ja 2). Sellest selgub, et kui keegi Põllutöoministeeriumiga rendi-vahekorras on ja rendileping temale üles öeldakse, siis ei ole alust administratiiv-kohtule kaebamiseks, puudub aga poolte vahel tsiviilõigusline vahekord — võib kaevata.

(R. adm. t. nr. 474—1922.)

Kas kingituslepingute pealt peale kingitava varanduse väärtuse järele võetava tempelmaksu on õigus veel eraldi tempelmaksu nõuda kinkijale elatise maksmise tingimuste pealt?

Vastus eitav.

Balti E. S. §§ 4496 ja 4500 järele on kinkijal õigus kingituslepingusse tingimust üles võtta, et kingisaja temale, kinkijale, elu-ülespidamist annaks. Sellest tuleb järeldada, et kingituslepingusse ülesvõetud kinkijale elatise maksmise tingimuste peale ei tule vaadata kui lisa-lepingu peale, vaid kui kingituslepingu olulise osa peale, mis pärast küsimuses tähendatud eraldise tempelmaksu nõudmiseks (Tempelmaksu-seaduse § 7 p. I põhjal) kinkijale elatise maksmise tingimuste pealt puudub seaduslik alus.

(R. adm. t. nr. 619—1922.)

Kas võivad isikud, kellel advokaadi õigused puuduvad, üldkohtutes võõra nimel administratiiv-asju ajada?

Vastus: Ainult sel juhtumisel, kui nad voliandjate kinnisvarade ja ettevõtete üle (tegelikult) valitsevad ja neil sellekohased volikirjad ette on panna.

Adm. kohtu kord (§ 18) lubab asjaosalistel oma asju volinikkude kaudu ajada. Lähemad määrused volinikkude kohta puuduvad Adm. kohtu korras. Sellepärast tuleb sama seaduse § 44 põhjal volinikkude suhtes Ts. Kp. S. järele käia. Ts. Kp. Seaduse § 245 omakorda

juhhib K.-asutuste Seaduse peale. K. A. S. § 389 lubab eraisikutel võõra nimel üldkohtu asju ajada ainult sel juhtumisel, kui nemad nende voliandjate kinnisvarade ja ettevõtete üle valitsevad.

(R. adm. t. nr. 391—1922.)

Kuidas tuleb mõista Ts. Kp. S. § 663 määrust, et kolmas isik, kelle huvid seda nõuavad, võib iga asja seisukorras soovi avaldada asjast osa võtta?

Vastus: Tuleb mõista, et kolmandal isikul on asja harutuse vältusel õigus asjast osa võtta, s. o. seni kuni teatavas asjas tehtud otsus seadusejõusse ei ole astunud.

Kolmas isik on seaduses mõeldud, kui ühe asjaosalise abi ja sellepärast on niisuguse kolmanda isiku asjast osavõtmine mõeldav niikaua, kui asjaosaliste vahel vaidlus kestab, on aga vaidlus lahendatud, otsus tehtud ja viimane seadusejõusse astunud, siis ei või vaidlust enam juttugi olla.

(R. adm. t. nr. 461—1922.)

Kas võivad Maakonnavalitsused maa-saajate nimekirjade kindlaks määramise koosolekul ühe-õigusliste maatahtjate vahel loosi tõmbamist ette võtta?

Vastus eitav.

Kui selgub, et ainult loosi tõmbamine ühe-õigusliste maatahtjate vahel võib kandidaadid määrajaks olla, siis tuleb Maakonnavalitsusel ühe-õigusliste isikute suhtes kohaliku valla Nõukogule ette panna sellekohane toimetus ette võtta, sest Maakonnavalitsus harutab neid asju oma kinnisel koosolekul ja temal ei ole võimalik asjast huvitatud isikuid oma koosolekule välja kutsuda.

(R. Adm. t. nr. 260 — 1922.)

Küsimused.

Isikule väljaantud laskeriista luba aeg on mööda. Paari kuu pärast palub isik omal algatusel unustuse pärast iganenud luba uuendamist. Kumb vastutusele võtmise viis on sel juhtumisel õigem, kas R. N. S. § 29 või § 117?

Samasugune juhtumine — ainult vahega, et luba uuendamist isikule võimude poolt meelde tuletati?

Vastus.

Laskeriistade hoidmise, kandmise, nendega kauplemise ja nende valmistamise kohta Vabariigi Valitsuse poolt 9. veebr. 1921. a. vastuvõetud määruse (R. T. nr. 13 — 1921. a.) § 18 on öeldud, et süüdlased selle määruse § 1 rikkumises võetakse vastutusele R. N. S. § 117 ja muu osa rikkumises R. N. S. § 29 järele. Määruse § 1 järele on laskeriistade hoidmine ja kandmine (vabariigi piirides) ilma sellekohase loata keelatud. Tähendab, ilma loata laskeriistade hoidmise ja kandmise eest süüdlased võetakse vastutusele R. N. S. § 117 järele.

Ülemaltoodud küsimusest on näha, et käesoleval juhtumisel laskeriista hoidjale oli sellekohane luba väljaantud, kuid selle loa tähtaeg oli möödaläinud. Sellest selgub, et laskeriista hoidjat ei või ilma loata laskeriista hoidmises ja kandmises süüdistada ja R. N. S. § 117 järele vastutusele võtta, vaid et teda tuleks ettenähtud korras väljaantud loa uuendamata jätmises süüdistada (määruse § 5) ja R. N. S. § 29 järele vastutusele võtta.

K.

Vastutav toimetaja — F. Karlson.

Väljaand — Tartu Õigusteadlaste Selts.

Ed. Bergmann, Tartus.